

Nr. 63
oktober-november
Herfst 2011

Nieuwsbrief van het STEUNPUNT
INDUSTRIEEL en WETENSCHAPPELIJK
ERFGOED vzw

ISSN 1379-0420

Sferbeeld SIWE-Studiedag 7 oktober 2011 in het MOT te Grimbergen

Foto: A.B.

Secretariaat: SIWE vzw - Kluisdelle 12, 3010 Kessel-Lo. Tel.: 016.584342
 e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandelijks.
 Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
 Redactie: P. Viaene, m.m.v.: K. De Windt, R. Engels en K. Haustraete
 Eindredactie: het SIWE-team / Vormgeving: Alex Baerts / Druk: Theo Veugelen, Lubbeek
 Afgiftekantoor: 3360 Bierbeek – erkenningsnr.: P209286 – PB nummer: BC1608

VOORWOORD

We stellen met genoegen vast dat SIWE recentelijk, zeg maar in de loop van 2010 en vooral in 2011, steeds meer op publieke appreciatie kon en kan rekenen voor haar werking. Dit leiden we minder af uit het rapport na visitatie door de overheid over onze werking (een evaluatie met positieve punten, maar ook met ‘verbeterpunten’) dan uit de talrijke positieve reacties op de inhoud van zowel onze website en haar bestanden, de steeds herhaalde lof aan ons adres vanwege deelnemers aan SIWE-thematische studiedagen, regionale studiedagen en studiebezoeken, die we bleven organiseren... Dat we die komende maanden nog blijven organiseren wordt aangetoond in de nu voorliggende Nieuwsbrief. Dezelfde appreciatie gold en geldt overigens ook voor onze publicaties, waarvan in het voorjaar van 2011 een indrukwekkend overzicht (het dubbelnummer SIWE-Magazine 49/50) verscheen. Uiteraard was er ook, wellicht zoals bij elke vereniging, negatieve kritiek vanwege (een paar) “altijd ontevreden”!

Een aanzienlijk deel van de door velen “bejubelde” SIWE-netwerking in het veld industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen – Brussel (en daarbuiten) gebeurde / gebeurt door de gedreven begeleiding van activiteiten door onvermoeibare bestuurders en door de (eveneens onbezoldigde) inzet van een beperkt aantal trouwe vrijwilligers. Dit mag niet vergeten worden. Ongelooflijk veel tijd wordt opgeofferd voor het goede doel, waarbij veel werk verzet wordt met beperkte middelen.

Toch blijft het SIWE-trefcentrum met zijn betaalde werkrachten en bovenal de visie waarmee ze werken onder de leiding van de Raad van Bestuur een centrale rol spelen, hoe beperkt deze staf en haar materiële omkadering ook zijn. Deze “middelen” zijn voor SIWE (en wellicht ook van andere aanverwante verenigingen) zowat te vergelijken met het levenswater dat een potplant groen blijft houden én ze doet groeien. Daarvoor (om te groeien en te bloeien) is “wegnemen van dode bladeren” (en ander nuttig onderhoudswerk aan de plant door vrijwilligers) niet genoeg.

Evenzo is de toekomst van SIWE vzw, zonder middelen van de Vlaamse overheid vanaf januari 2012 -het saldo van de subsidiëring 2011 buiten beschouwing gelaten- niet gewaarborgd. Eind december zal immers het heden uitlopend “Decreet Volkscultuur” (waarbinnen SIWE van 2001 tot eind 2011 ondersteund werd en wordt) definitief ophouden te bestaan en tot het verleden behoren. Wat is de toekomst van SIWE, eenmaal teruggevallen op zuiver vrijwilligerswerk, zonder uitgebreide publicaties, de organisatie van studiedagen en veel andere events, terug volledig afhankelijk van “lidgelden” en andere mogelijke steun?

Uiteraard hoopt SIWE dat het Beleidsplan 2011-2016, ingediend in het voorjaar 2011 door de pas (mede door SIWE) opgerichte ETWIE zeer binnenkort zal goedgekeurd worden, waardoor ETWIE erkend en tevens betoelaagd zal worden door de Vlaamse overheid.

Wat met de in 1996 opgerichte SIWE vzw? Daarover heeft de Raad van Bestuur zich de laatste maanden intensief beraden. Er komt sowieso een vervolgtraject op (bijna) 16 jaar werking, waarbij velen van de vroegere en huidige bestuurders en medewerkers het beste van zichzelf gaven. Onder welke vorm, hoe en wat? Dit komt aan de orde tijdens de eerstvolgende SIWE-Algemene Vergadering in november. Wij houden u, beste leden en sympathisanten, in elk geval op de hoogte en wensen u veel leesgenot!

In naam van de SIWE Raad van Bestuur,
Patrick VIAENE, voorzitter SIWE vzw

INHOUD

Voorwoord.....	2
Verslag van enkele recente activiteiten...	4
Komende activiteiten.....	9
Oproepen.....	13
Erfgoednieuws uit de regio's.....	18
Internationaal nieuws.....	32
Uitvindingen en uitvinders.....	38
Onder de leeslamp	39
Besprekingen publicaties.....	50

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

Zondag 4 september 2011: SIWE AAN HET WOORD OP STUDIE- EN ACTIEDAG TE ANTWERPEN “ZUIDERDOKKEN OPEN / KUNSTDOKKEN ZUID”, GEORGANISEERD DOOR WATERERFgoed VLAANDEREN

Diverse organisaties, waaronder SIWE, werden door Watererfgoed Vlaanderen (WEV) uitgenodigd op deze studie- en actiedag om er hun standpunt en ervaringen over havenerfgoed te delen met het erg talrijk opgekomen publiek (meer dan 250 aanwezigen in de namiddag). In het bijzonder werd (reeds vòòr de studiedag) door WEV gepeild naar de standpunten van de sprekers en van diverse actoren in Vlaanderen (ook van SIWE) omtrent het WEV-actieplan om de Antwerpse Zuiderdokken terug open te graven, ten dienste van een toekomstige jacht-, erfgoed- en kunsthaven.

Gedempte Zuiderdokken, Waalse Kaai Antwerpen
Foto uit <http://www.dewereldmorgen.be> .

Het Zuiderpershuis
Foto A.B.

Onder meer John Hinchliffe, (een briljante spreker over Liverpool en de bloeiende erfgoedhaven “Albert Docks” en omgeving), de onvermoeibare haveningenieur Albert Himler (over de archiefdocumenten aangaande de te heropenen dokken), SIWE-voorzitter Patrick Viaene (over het industrieel erfgoed rond de Zuiderdokken en de rol van het Zuiderpershuis als culturele en erfgoedtrekker), kwamen aan het woord. Verder waren er diverse sprekers over de heropening van binnenhavens, o.a. de binnenhaven van Breda en het terug opengraven van “de Reep” te Gent.

WEV-voorzitter Eric Van Hooydonk stelde vervolgens zijn nieuw boek voor, getiteld "**Van gedempte Zuiderdokken naar Kunstdokken Zuid**", in een recordtijd "met vereende krachten" onder zijn energieke leiding samengesteld. In het bijzonder lichtte Van Hooydonk de argumenten toe om de Zuiderdokken te heropenen. In onderstaande rubriek "OPROEPEN" leest u het SIWE-standpunt hieromtrent. Ook stelde de WEV-voorzitter in primeur het fraai, visueel uitgewerkt ontwerpplan voor, dat op korte tijd maar met veel visie (en tegelijk met realiteitszin) tot stand kwam. Een aantal Antwerpse schepenen kwamen tenslotte aan het woord en ze waren geheel gewonnen voor het idee van de heropening der Zuiderdokken, waarvan het door WEV voorgestelde kostenplaatje slechts een paar miljoen euro meer bedraagt dan het banaal "evenementenplein" Antwerpen-Zuid (een optie, waarbij de dokken gedempt zouden blijven, een voorstel dat de overheid zelf niet meer verdedigt). Het debat leverde weinig kritiek, behalve nogal wat negatieve kritiek omtrent de nieuwe namen van de heropende dokken en aanpalende straten, zoals de naam van het "Marimandok", genaamd naar de bekende Vlaamse "punkzanger en -gitarist", die trouwens samen met Eric Van Hooydonk (beiden met gitaar) een muzikaal intermezzo ten beste gaf! Eén ding is zeker: dit goed doordacht en onderbouwd project heeft alle kansen om te slagen! Wordt zeker vervolgd! (P.V.)

Zondag 25 september 2011: GELEID BEZOEK AAN DE TENTOONSTELLING "BRUSSEL, EEN STERK STAALTJE VAN ENGINEERING" IN HET CIVA TE BRUSSEL

Maritiem Station Thurn & Taxis, 1910, ingenieur Frédéric Bruneel.

Pijl van de Burgerlijke Bouwkunde op Expo 58, ingenieur André Paduart
Foto: Archieven Ministerie Openbare Werken

In het Brusselse architectuurmuseum CIVA (Kluisstraat 55 te 1050 Elsene-Brussel) liep de tentoonstelling "**Brussel, een sterk staaltje van engineering / Bruxelles, prouesses d'ingénieurs**". De ULB en VUB werkten mee aan deze bijzondere manifestatie. Het is de eerste keer dat het ingenieurserfgoed, vooral dat van de burgerlijke ingenieurs, in het Brusselse zo uitgebreid belicht werd. Tal

van Brusselse gebouwen en kunstwerken werden, tegen de algemene ontwikkelingen van de civiele bouwkunde in, vanaf 1800 tot heden opgericht. In een 2de deel kwamen de grote Brusselse infrastructuurwerken aan bod: de overvelving van de Zenne, de Noord-Zuidverbinding, de tunnels langs de kleine ring, de aanleg van de metro, enz... Deel 3 handelde over overbruggingen en overspanningen. Interactieve schaalmodellen nodigden de bezoekers uit om de principes ervan beter te begrijpen. Een 4de deel handelde over structuur en draagkracht van gebouwen, met als afsluiter enkele (nog) niet uitgevoerde Brusselse projecten.

Op zondag 25 september nam *Patrick Viaene*, met de medewerking van SIWE-bestuurder *Robin Engels*, een groep leden en sympathisanten op sleeptouw doorheen deze unieke expositie. Iedereen was het erover eens dat dit een uitzonderlijke en grensverleggende tentoonstelling was. Eindelijk werd ook de bijdrage van ingenieurs (en niet enkel van architecten) bij de totstandkoming van honderden bouwwerken en publieke voorzieningen (op een begrijpelijke manier) toegelicht en gevaloriseerd! De wandelgids-catalogus omtrent dit project "Brussel, een sterk staaltje van engineering" (25 euro) blijft verkrijgbaar in de boekhandel van het **CIVA**, Kluisstraat (of "rue de l'Ermitage") nr. 55 te Elsene. Zie ook www.civa.be / www.expo-ingenieurs.be.

Donderdag 6 oktober 2011: SLOTCONFERENTIE EN DEBAT ROI (REVITALISERING OUDE INDUSTRIEHAVENS)

Op donderdag 6 oktober 2011 nam SIWE-voorzitter P. Viaene deel aan de "ROI"-slotconferentie. Het ROI-Project (Revitalisering Oude Industriehavens) kadert in het INTERREG IV-A-programma. SIWE verleende al van bij de start van dit project medewerking door o.m. een uitgebreide voordracht over de reconversie van roerend en onroerend industrieel (haven)erfgoed (gepresen-teerd in het Stadskantoor Leuven). Voor SIWE was het ook belangrijk om over deze havenerfgoed- en havenontwikkelingsthematiek met bevoorrechte partners in debat te treden. Het werd een win-win-situatie, waarbij ook het SIWE-netwerk van contacten werd uitgebreid en versterkt. Op de slotconferentie debatteerden afgevaardigden van diverse oude en jonge havensteden (zowel zeehavens als binnenhavens): Antwerpen, Gent, Hasselt, Leuven, Oostende, Roermond, Tilburg en Vlissingen. Zie ook <http://www.roi-project.be/> waaruit bijgevoegde foto van de oude haven van Antwerpen.

Vrijdag 7 oktober 2011: SIWE STUDIEDAG BEHOUD EN BEHEER. EEN BELEID VOOR ONS INDUSTRIEEL ERFGOED

Op de succesrijke studiedag "Depotbeleid industrieel erfgoed" van eind mei 2011 kwam op 7 oktober een vervolg, meer bepaald met een studiedag BEHOUD EN BEHEER. Deze ging door in het MOT (Museum voor Oudere Technieken) in Grimbergen. Er waren meer dan zestig aanwezigen uit Vlaanderen, Brussel en Wallonië.

Pro memorie: enkele uitgangspunten van deze studiedag:

- *Inzake behoud en beheer van industrieel erfgoed in Vlaanderen ontbreekt een visie. Er is ook geen lange termijn denken. Het uitwerken van een dergelijke visie is slechts mogelijk door inzicht in wat belangrijk is om te behouden en te herwaarderen.*
- *De vrij strikte opsplitsing van dit erfgoed in de administratie, regelgeving en competenties binnen de Vlaamse overheid (in enerzijds roerend/immaterieel en anderzijds onroerend erfgoed) vormt eerder een bijkomende moeilijkheid dan een faciliteit om tot een duurzame visie te komen.*
- *Het geïsoleerd denken en handelen omtrent industrieel, pre-industrieel, technologisch en wetenschappelijk erfgoed, binnen bijna los van elkaar werkende deelsectoren van het werkveld, vormt een andere hinderpaal.*
- *Uit de SIWE-omgevingsanalyse Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed in Vlaanderen kwamen onder meer volgende belangrijke noden en behoeften naar voren: nood aan verjonging en verbreding van de erfgoedgemeenschap, nood aan meer onderzoek in alle deeldomeinen, meer overkoepelende, sectoriële en externe samenwerking, nood aan een dringende aanpak van de depotproblematiek en tenslotte nood aan een doordacht collectiebeleid en –beheer.*
- *Rond één van deze noden, namelijk de depotproblematiek, organiseerde SIWE eerder in 2011 een succesrijke en vruchtbare studiedag. Nu het einde van de structurele ondersteuning van SIWE door de overheid en mogelijks het einde van de werking van de vereniging in het verschiet ligt, waarbij hopelijk ETWIE het traject (op een eigen wijze) zal kunnen verder zetten, is een geschikt moment aangebroken voor een bezinning over de andere hier boven vermelde noden. In het bijzonder, zoals aangekondigd in het 'SIWE - Actieplan 2011', gaat het in deze studiedag over een globale reflectie omtrent collectiebeleid en –beheer van industrieel en wetenschappelijk erfgoed in de ruime betekenis.*
- *Inleidende voordrachten omtrent onderzoek (cfr. de VIOE-onderzoeksbalans), bescherming van machines en hun omgeving, selectie- en afstotingscriteria, collectiemobiliteit, restauratie en demonstratie van technische artefacten (en dergelijke) zijn bedoeld om de reflectie en discussie te stimuleren.*

Aan het woord kwam een reeks van deskundige en erudiete sprekers, die stuk voor stuk een persoonlijk verhaal vertelden vanuit hun professionele en/of persoonlijke betrokkenheid met de studiedagthematiek. SIWE dankt alvast Paul Depondt, Leon Smets, Frank Becuwe, Johan David, Robin Engels, Eric Van Hooydonk, Johan Eeckelaert, Paul Van Schoors, Armgard De Temmerman en Paul Boutsen voor hun bijdrage en medewerking.

Ook een dankwoord aan Walter Van den Branden voor zijn moderatorschap bij het slotdebat.

Bedoeling is nu om zowel de teksten van de inleiders - zie www.siwe.be – (op een kernachtige manier), samen met de synthese van de discussies te publiceren in de volgende SIWE-publicatie.

Nog een bijzonder woord van dank van SIWE aan de gastheer van de studiedag Johan David (MOT) en zijn staf bereidwillige en enthousiaste medewerk(st)ers.

Collectie historische havenkranen uit presentatie van Paul Van Schoors

KOMENDE SIWE-ACTIVITEITEN

DE SIWE-OMGEVINGSANALYSE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED BLIJFT RAADPLEEGBAAR OP WWW.SIWE.BE (ter herinnering)

SIWE bouwde een uitgebreide database uit omtrent het werkveld van het industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel. In 2010 werd dit bestand grondig geactualiseerd. Uit de verzamelde gegevens en de ervaring met het werkveld werd een "SWOT-analyse" opgemaakt (die sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen in de sector omschrijft) en op basis waarvan de noden en behoeften van de IWE-sector konden worden afgeleid. Op basis daarvan ondernam SIWE tal van gerichte acties. De depotproblematiek en het (gebrek aan) beleid omtrent het behoud, de instandhouding en de ontsluiting van dit erfgoed kwamen aan bod. Alle suggesties in dit verband blijven welkom.

Zie www.siwe.be/file/uitgave/Omgevingsanalyse.pdf .

SEMI-PERMANENTE SIWE-TENTOONSTELLING "HET ZUIDERPERSHUIS EN DE VIER ELEMENTEN" TE BEZOEKEN IN HET ZUIDERPERSHUIS, Waalsekaai 14, ANTWERPEN (ter herhaling)

Deze tentoonstelling kadert in het streven van de vzw Zuiderpershuis en het Wereldcultureelcentrum om het industrieel patrimonium van het Zuiderpershuis op permanente wijze onder de publieke aandacht te brengen. Reeds diverse groepen en talrijke individuele bezoekers vonden intussen de weg naar de SIWE-tentoonstelling over dit uniek industrieel monument.

Voor het bezoek aan deze tentoonstelling werden door het Zuiderpershuis vzw, SIWE (en andere actoren) diverse formules uitgewerkt. Beleg, indien je in groep komt, een afspraak op telefoon 03/242.81.11 (contactpersonen: Barbara Porteman en Francine Smeyers). Ook individueel bezoek blijft mogelijk tijdens de openingsuren van het ZPH-Café / Foyer. De tentoonstelling staat namelijk op semi-permanente manier opgesteld in de zaal boven het Café / Foyer. Toegang is gratis. Zie ook www.zuiderpershuis.be .

"20 X GENIAAL", PEDAGOGISCHE SIWE-KOFFERTENTOONSTELLING OVER INGENIEURSERFGOED, GEREALISEERD I.S.M. MOOSS, BLIJFT UITLEENBAAR (ter herhaling)

20 X GENIAAL is een koffertentoonstelling, in opdracht van SIWE uitgewerkt en vormgegeven door Mooss vzw, een organisatie voor actieve kunst- en erfgoededucatie (www.mooss.org). Jongeren kunnen hiermee met twintig Belgische ingenieurs uit verschillende vakgebieden en met hun belangrijkste verwezenlijkingen kennismaken. Aldus kreeg en krijgt de SIWE-publicatie "Ingenieurs en hun erfgoed" (december 2009) een bijzonder verlengstuk naar de jongeren, meer bepaald de derde graad ASO of TSO.

Deze leeftijdsgroep kijkt (net als de ingenieurs) vooral naar de toekomst. Boodschap van onze koffertentoonstelling is dat het heden en de invloed van actuele beslissingen op de toekomst best kunnen begrepen worden door enige kennis en begrip over voorbije ontwikkelingen en ontdekkingen. Het verleden van industrie en technologie kennen levert dus een meerwaarde en verrijking op. De uitvoering van de activiteiten, gekoppeld aan de tentoonstelling duren ongeveer 2 lesuren in beslag.

SIWE is verheugd dat deze koffertentoonstelling tijdens het laatste jaar gebruik is door diverse Vlaamse onderwijsinstellingen... Heden is bijvoorbeeld de kofferexpo ontleend door docenten van 'Sint-Donatus / Bovenbouw' te Merchtem. Lees meer over "20 X GENIAAL" op www.siwe.be .

Vrijdag 21 oktober 2011: GESCHIEDENIS EN ERFGOED VAN DE HAVEN VAN BRUSSEL **Afgelast**

SIWE participeert intensief aan deze studiedag van ICOMOS Vlaanderen-Brussel, o.m. met de presentatie van bovenvermelde voordracht.

De studiedag werd uitgesteld van het voorjaar 2011 tot de nieuwe datum van 21 oktober. Na de diverse inleidingen volgt 's namiddags een uitstap met interieurbezoek(en) aan het Brusselse water- en havenerfgoed met medewerking van Brukselbinnenstebuiten.

Praktisch:

- Plaats van de studiedag: DE MARKTEN, Oude Graanmarkt 5, 1000 Brussel
- Inschrijving vooraf is verplicht en gebeurt enkel via ICOMOS Vlaanderen-Brussel: zie <http://www.icomos.be> / vlaanderen-brussel@icomos.be / Kostprijs: 50,00 €. Voor SIWE-leden is de inschrijvingskost 30,00 €. Naam van de heer Tom Verhofstadt (Contactadres ICOMOS Vlaanderen-Brussel: Wapenstilstandlaan 59, 2600 Berchem) / tel.: 02/204.29.63).

Wij vernemen zojuist dat deze studiedag afgelast is wegens te weinig inschrijvingen!

Zondag 13 november 2011: DAGUITSTAP “ERFGOED VAN NIJVERHEID EN TECHNIEK in het WESTELIJKE KUSTGEBIED”

SIWE bereidt een ledenactiviteit voor, waarbij een (klein) stuk van het westelijk kustgebied zal worden verkend tijdens een goed gevulde studie-daguitstap.

Het voormiddagprogramma (10.30-12.30 uur) licht toe hoe één van de kustgemeenten, namelijk Koksijde o.i.v. de toegenomen vrije tijd in de industriële samenleving, vooral na 1880, veranderd is en op bepaalde plaatsen echte stedelijke allures kreeg. **Een wandeling verkent typische oude hotels, een paar voorbeelden van vakantiekolonies, collectieve voorzieningen en andere typische monumenten van het traditionele kusttoerisme.**

Na een vrije lunch (waarbij door SIWE suggesties worden gegeven ter plaatse) volgt in het begin van de namiddag een, deels begeleid, bezoek aan het **Bakkerijmuseum te Veurne**. De uitstap wordt afgerond in het **Nationaal Visserijmuseum te Oostduinkerke**. Uiteraard wordt dit zoals steeds gevolgd door een gezellige causerie bij het glas van de vriendschap. Om 18 uur ronden we af.

Bakkerijmuseum Walter Plaetinck
Veurne Roy's foto

Nationaal Visserijmuseum Koksijde
Foto uit www.5-art.be

PRAKTISCH:

Prijs deelname: entreegelden aan bezochte plaatsen (ter plaatse te voldoen door niet leden, maar gratis voor SIWE-leden). Samenkomst om 10u30 stipt aan de ingang van de dienst voor toerisme, stadhuis Koksijde.

Inschrijven gebeurt door mail, om organisatorische redenen verplicht, naar paiviaene@hotmail.com, liefst voor vrijdag 11 november om 22 uur. Vermeld je na(a)m(en), je adres en je telefoonnummer a.u.b.. Dank bij voorbaat.

Het namiddagprogramma gebeurt met “car-pooling”, afspraken hierover worden gemaakt ter plaatse.

Woensdag 16 november om 19.30 uur: SIWE ALGEMENE VERGADERING (enkel voor effectieve leden)

Traditiegetrouw vindt in november een najaar Algemene vergadering plaats, ditmaal weer in het Cultureel Centrum De Romaanse Poort in de Brusselsestraat Leuven

Na de vergadering (omstreeks 21.15 uur) volgt de projectie van een unieke verrassingsfilm.

Hierop zijn ook gewone leden (individuele leden en vertegenwoordigers van instellingen, die –moge dit duidelijk zijn- in orde zijn met hun lidmaatschapsbijdrage 2011) welkom.

De verrassingsfilm handelt omtrent een industrieel monument in Vlaanderen -dit willen we u al verklappen- en wordt ingeleid door de SIWE-voorzitter. Nadien is er tijd om na te praten bij een glas in de buurt van de plaats van de vergadering.

Zaterdag 19 november 2011: SIWE-TENTOONSTELLING TIJDENS KVCV STUDIEDAG TE GENT

SIWE presenteert een tentoonstelling, o.m. met stukken uit eigen collectie, op de studiedag van de Koninklijke Vlaamse Chemie Vereniging Sectie Historiek.

Deze vereniging organiseert op 19 november 2011 de veelbelovende studiedag “**Opkomst van de instrumentale chemische analyse**”. Plaats is het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen (Universiteit Gent), Campus “De Sterre” (Krijgslaan 281, gebouw S 30). Contactpersoon SIWE-vzw is bestuurder Karel Haustraete (info@siwe.be). Contactpersoon KVCV: dhr. Paul Balduck (paul.balduck@telenet.be). SIWE treedt ook op als uitgever van de studiedag-handelingen, die zal verschijnen als een speciaal “SIWE-Cahier”, waarover meer informatie op www.siwe.be.

Foto's uit de Siwe-collectie Colorimeter

Polarimeter Foto's A.B. en K.H.

Vrijdag 16 december 2011: DERDE SIWE-STUDIEDAG “ACADEMISCH WETENSCHAPPELIJK ERFGOED”

Dit wordt de 3de en laatste SIWE-studiedag van de reeks “Academisch wetenschappelijk erfgoed”. Na een eerste studiedag in 2008, die vooral gefocust was op de KULeuven en de Universteit Antwerpen, een tweede aflevering eind 2009, vooral gefocust op UGent, zijn we deze keer te gast in de VUB. Onze gastheer is SIWE-lid en effectief lid Prof. Dr. P. Scholliers. Ook het erfgoed in de ULB komt tijdens de studiedag aan bod. Zodra de organisatie rond is, vindt men het gedetailleerd programma en praktische informatie over plaats en uurrooster van deze studiedag op www.siwe.be.

Praktisch: deelname is gratis maar inschrijven verplicht om organisatorische redenen. Dit dient te gebeuren via info@siwe.be. Vermeld duidelijk je naam, adres, email, telefoon(s). U wordt dan verder door SIWE gecontacteerd.

O P R O E P E N:

LAAT VAN U HOREN, ZOALS SIWE DOET, EN STEUN DIVERSE ERFGOEDACTOREN BIJ HUN ACTIES VOOR BEHOUD EN HERWAARDERING VAN HET INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED.

TER INFORMATIE VOLGT HIERNA HET SIWE STANDPUNT NAAR WATERERFGOED VLAANDEREN TOE, OVER HET ERFGOED VAN ANTWERPEN ZUID EN DE ACTIE “ZUIDERDOKKEN TERUG OPEN!”

VOOR DE HEROPENING DER ANTWERPSE ZUIDERDOKKEN

Verwerkte synthese van het SIWE-standpunt, besproken o.m. tijdens de SIWE-Raad van Bestuur van 17 augustus 2011

- 1. Het huidig gebruik van de oppervlakte der gedempte dokken (door de Sinksenfoor, af en toe de Cirque du Soleil en gelijkaardige –sporadische- evenementen) mag er als voorlopige oplossing best blijven tot de heropening van de dokken, maar dit gebruik komt overeen met een grove onderwaardering van de potenties van het dokkengebied. Het (tussen de evenementen door) gratis parkeren is dit ook. Deze “voorlopige functies” van de gedempte dokken (en vroegere kaaien) duren nu al sedert 1967-1968, meer dan vier decennia.

- 2. Al de huidige functies kunnen relatief makkelijk naar andere locaties in het Zuiden van Antwerpen (Cockerillkaai en omgeving ten zuiden ervan). Op de

Vroegere Zuiderdokken Foto users.telenet.be

kaaie van de heropende dokken, waarbij best de vroegere dokbreedten worden voorzien (mèt de recuperatie van de nog aanwezige, heden ondergrondse kaaimuren) kunnen ook bepaalde evenementen plaatsvinden. Hiervoor zal erl opnieuw plaats zijn, aangezien de oorspronkelijke kaai breedte veel meer ruimte zal bieden dan de huidige straattracés van de Waalse- en Vlaamsekaai. De Sinksenfoor op de gedempte dokken is een vertrouwd beeld,

maar voor de demping werd de foer gedurende vele jaren gehouden op de Amerikalei. De foer op de plaats van de gedempte dokken als “historisch” beschouwen -als behoudsargument- is dus zeer zwak.

- 3. De dokken moeten weer heraanlegd en wel ongeveer zoals ze vroeger waren, dus met hun oorspronkelijke diepte. Geen halve oplossingen zoals ondiepe vijvers zoals in de wijk Vismet te Brussel, op het einde van de jaren 60 en begin jaren zeventig aangelegd boven het gewelf van de metro of boven een ondergrondse parking...

Er wordt opgemerkt dat bovendien de Brusselse “havenvijvers” vaak geen vijvers zijn maar van november tot mei (de helft van het jaar) zonder water staan, zagezegd om de metalen waterspuiters te beschermen voor de winterkoude en de vorst of te beletten dat er geschaatst wordt bij aanhoudend vriesweer. Wel wordt in de winter boven de “droge vijvers” een succesrijke kerstmarkt gehouden, waarbij over een deel der vijvers planken worden gelegd “om meer plaats te hebben”. Dit is een halfslachtige oplossing. De uitbaters van de kunstmatige schaatsbaanijspiste, het “reuzenrad”, de tientallen kerstmarkt kraampjes enz. ijveren elk jaar voor zo veel mogelijk plaats op een feitelijk veel te kleine oppervlakte, wat elk jaar veiligheidsproblemen oplevert en een risicovolle circulatie voor de massa’s bezoekers die de Vismetwijk dan aandoen... Ongepast is de verplaatsing van bepaalde Brusselse standbeelden, zoals het Anspachmonument dat voorheen op het De Brouckèreplein stond, maar sedert de vijveraanleg letterlijk in het water staat... Het is alsof men in Antwerpen de Zuiderdokken weer zou openmaken op een ondiepe manier en daarna in het water het Monument “Vrijmaking van de Scheldetol” (Marnixplein) zou voorzien! Kortom: geen halfslachtige oplossingen!

- 4. Essentieel is het herstel van de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en het valoriseren van het vroegere havenerfgoed van magazijnen, pakhuizen, werkplaatsen, enzovoort. De huidige (historische) bebouwing kwam er immers vanaf circa 1880 in functie van de Zuiderdokken (op een paar meer recente havenvreemde constructies na, zoals het 'Hof van Beroep'. Dit gebouw staat niet op zijn plaats en is op architectonisch vlak van een bedenkelijke kwaliteit. Het is de logica zelf dat het gebouw plaats ruimt voor de heraanleg van het Zuidersluis tussen dokken en Schelde.
- 5. De heraanleg der Zuiderdokken levert zeker een grote meerwaarde op, niet alleen voor de bewoners in deze zone, maar ook voor al wie er werkt en voor al degenen die de buurt bezoeken op diverse momenten van de dag en de nacht.
- 6. SIWE komt terug op de noodzaak van een DUURZAME oplossing: heropening van de drie dokken, herstel van zichtassen en looplijnen, valorisatie van het nog aanwezige, niet gerenoveerd ('leegstaand') havenerfgoed. SIWE stelt vast dat sedert de demping van de Zuiderdokken een aantal relictten onoordeelkundig "verloft" werd met behoud van weinig meer dan gevels. Deze trend van grove borstel renovaties (vaak erg op commerciële leest geschoeid) zou eigenlijk niet verder mogen gezet worden. De hoogwaardige omgeving van de opengemaakte havendokken zal, meent SIWE, een positief hebben op de kwaliteit van de toekomstige renovatieprojecten. SIWE stelt dat er nood is aan een overzicht over welke gebouwen en relictten wel en welke geen behoudsprioriteit verdienen. Diverse instanties kunnen meewerken aan deze inventaris en/of aan de studie (erfgoedonderzoek) van de geïnventariseerde relictten: de Stad (Dienst Monumentenzorg, Archeologie...) de Universiteiten en Hogescholen (o.m. de MLZ-opleiding binnen ARTESIS-Hogeschool Antwerpen) en tal van andere erfgoed-onderzoeksactoren...
- 7. De heruitgraving van de dokken moet snel gebeuren met prioriteit vanuit het beleid. Zelfs met de beste intenties vallen dergelijke werken immers in de praktijk vaak veel langer uit dan voorzien. Gent (heropenmaken Reep / Nederschelde) is hiervan een voorbeeld, zie www.gent.be/nederschelde.

Er wordt hierna (ter vergelijking) kort op de Gentse situatie ingegaan:

- De oudste Gentse portus aan de Reep functioneerde bij benadering vanaf het jaar 1000 (nog voor de uitbouw van portus aan Gras- en Korenlei) tot... circa 1950...
- Vanaf 1955-1960 werd de Ringvaart gegraven en opengesteld in 1969. Dit gaf een ferme (bewuste) deuk aan de binnenscheepvaart in Gent-stad-scentrumzone. Intussen (ca. 1963) werd de Reep gedempt, aanvankelijk voor de aanleg van een stedelijk park, maar al gauw werd het een "parking"

tussen 'schaamgroen' (met kleine sierstruikjes en laagstammige boompjes langs de parkeervakken.

- In 1969 werd het beeld Keizer Karel (geschenk van stad Toledo), opgericht op een lage sokkel. Het kleine beeld "verdween", viel niet op in de drukke omgeving en het toenemend stadsverkeer... Circa 1980 werd het beeld(je) verplaatst naar het stemmige, kleine Prinsenhofplein, nabij de plek (het vroeger Prinsenhofkasteel) waar Keizer Karel werd geboren.
- Rond 1990 werd besloten de Reep te "heropenen". Dit duurt nu al meer dan twintig jaar: tussen 1990 en 2005 gebeurde het heropenmaken van het oostelijk deeltje van de Reep (nabij Oude Beestenmarkt), met passerelle voor fietsers en voetgangers. Er werden twee nieuwe bruggen gebeurd op de plaats van in de jaren '60 gesloopte bruggen (tussen Keizer Karelstraat en de St.-Jacobsnieuwstraat en tussen het Bisdomplein en het "Sint-Bavoinstituut").
- Heden (sedert 2008) wordt Scaldis sluis gebouwd, maar de werken vorderen erg langzaam. Gentenaars beschouwen deze "trage werf" als een "restwerf" waar gewerkt wordt als er ergens geen prioriteiten zijn... de deadline van de openstelling van de Reep (met water) werd intussen al herhaaldelijk uitgesteld.

Conclusie: de Gentse 'Reep-kruisweg' mag zich niet herhalen.

- 8. Enige objectie vanuit SIWE is dat de nieuwe Zuiderdokken niet enkel mag fungeren als luxueuze jachthaven. Naast die functie (die er zeker mag komen) dienen de dokken gebruikt te kunnen worden door andere gebruikers, als aanlegplaats van historische schepen, enz.
- 9. Belangrijk (en een oud zeer) is het nauwer betrekken op elkaar van het gebied "oudste Antwerpse dokken" (MAS/Eilandje) met de Zuidbuurt met Zuiderdokken. O.m. de inzet van een waterbus en watertaxis kunnen hiertoe bijdragen (cfr. watertaxis en -bussen te Rotterdam, vaporetto's of "watertrams" te Venetië, enz). De beide havendelen (Zuiderdokken enerzijds, de museumhaven en actieve haven (noordelijk) moeten elkaar versterken! Zodoende krijgt ook het tussenliggend gebied (het stadscentrum, Sint-Andrieswijk, ...) een extra injectie van nieuwe potenties en een sterkere eigen identiteit...

Twee one-liners uit de pen van SIWE-voorzitter Patrick Viaene sluiten de rondetafel af:

"De Sinksenfoor is goed, de heraanleg Zuiderdokken is (veel) beter".

"De Zuiderdokkenwijk zonder water is... als een café zonder bier".

(Verslag en verwerking: P.Viaene, SIWE)

HERBESTEMMING van de SIWE-COLLECTIE

In onze nieuwsbrief nr. 60 maart 2011 verspreidden wij een oproep voor de herbestemming van de Siwe-collectie. Hierbij werden musea en verzamelaars uitgenodigd hun wensen kenbaar temaken.

Volgende organisaties hebben al stukken ontvangen:

- Het MOT- Grimbergen, vooral boeken;
- Tramaia Luik : o.a. draaibank, kolomboormachines en kasten;
- Radiomuseum Brabant: oude radio's;
- Histaruz Leuven: labotoestellen;
- Heemkring Heymissen Hemiksem: bandopnemers, kleinere toestellen.

Sommige, vooral kleinere, toestellen worden nog bijgehouden: o.a. polarimeters, collectie Nap van Zuuren, tijdschriften Natuur en Techniek,...

Er zijn nog verschillende toestellen waarvoor wij een nieuwe bestemming zoeken, o.a. volgende omvangrijke objecten:

- Amsler druk-trektoestel van 1928, zie onderstaande foto links en www.siwe.be/file/collectie/col_001_proeftoestel%20amsler.pdf
- Videoprojector Sony met bijhorend gebombeerd scherm (van ex-Sabena), zie foto rechts en www.siwe.be/file/collectie/V201-sony-videoprojector-200pi.pdf

Testtoestel Amsler van de KUleuven

Videoprojector Sony VPH-1270Q

PETITIE

De groep ACCOR heeft beslist om in september 2011 een deel van het erfgoed van de CIWL te verkopen. Via Febelrail vzw vernamen we dat verzamelaar Georges Nagelmaeckers een reddingsactie op touw zette om dit te verhinderen of om dit op een meer doordachte manier te laten gebeuren. Zie: <http://www.lapetition.be/en-ligne/Sauvez-le-patrimoine-de-la-Compagnie-Internationale-de-Wagons-lits-10266.html>.

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

BELGIË (ALGEMEEN)

LANCERING DOCOMOMO BELGIUM

De reddingsactie i.v.m. het Sanatorium in Tombeek bracht een nieuwe vereniging (DOCOMOMO-Belgium) op gang.

Lees hierover meer op www.redhetsanatorium.be en www.docomomo.be.

Foto www.architectura.be

VLAANDEREN (ALGEMEEN)

GROOT ONDERHOUD BIJ FARO

Op dinsdag 25 oktober 2011 worden de resultaten van de "Prisma veld- en toekomstanalyse cultureel erfgoed (...)" gepresenteerd in LAMOT (Van Beethovenstraat 8-10, Mechelen) Zie: www.hetgrootonderhoud.be

"ERFGOED VAN INDUSTRIË & TECHNIEK" IN EEN NIEUW JASJE

De nieuwe lay-out betreft het Nederlandse tijdschrift, dat sedert 2000, een tijdlang dus na het niet meer verschijnen van het VVIA-tijdschrift 'Industrieel Erfgoed', ook regelmatig artikels opnam over industrieel erfgoed in Vlaanderen en omgedoopt werd tot "Erfgoed van Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands tijdschrift voor Industriële Cultuur". De inhoud van de reeds verschenen nummers (tussen 2000 en heden) is te vinden op www.vvia.be.

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: WANDELZOEKTOCHT PETROLEUM ZUID

Tijdens de zomermaanden liep dit buitengewone project omtrent verleden, heden en toekomst van de omgeving "Petroleum Zuid". Met succes! Blijvers van dit project zijn de vele vernieuwende ideeën die erdoor gegenereerd werden (met het oog op erfgoed- en milieuvriendelijke herinrichting van het gebied) en de (nog steeds beschikbare) gratis brochure samengesteld door Mario JANSSENS e.a., "Expeditie Blue Gate Antwerp. Een wandelzoektocht in het voormalige Petroleum Zuid". Antwerpen, (Stad Antwerpen) 2011. Zie ook www.argusmilieu.be.

ANTWERPEN: CENTRAAL STATION IN DE PRIJZEN

Onlangs kaapte het gerestaureerde Centraal Station te Antwerpen de hoofdprijs weg van de "Europa Nostra Heritage Awards". Een terechte beslissing, vindt SIWE. Zie: <http://www.europanostra.org/laureates-2011/>

Antwerpen Centraal Station Foto A.B.

BOOM: BAKSTEENCONGRES Editie 2

Het verslagboek van het eerste congres (2009) in deze reeks is nog maar pas uit -met serieuze vertraging, maar het resultaat mag echt gezien worden, zie rubriek "Bibliografie" onder de naam OOST Tony (ed.)- of de volgende editie staat voor de deur.

De titel: "**Vrouwen en kinderen eerst ! Sociale aspecten van de baksteennijverheid.**"

© Eddy Van Ranst

Plaats en datum: Congrescentrum De Pitte / De Schorre, Schommelei 1 Boom, 21 en 22 oktober 2011. Warm aanbevolen door SIWE! Info en inschrijvingen via elah@provant.be / www.provant.be waaruit deze foto van Eddy Van Ranst.

LAAKDAL : STOOMHOUTZAGERIJ WORDT BINNENKORT (GEDEELTELIJK) GERESTAUREERD

Vele jaren geleden al wees SIWE op de uitzonderlijke kwaliteiten van deze Stoomzagerij (Beyens) te Laakdal. Er werd zelfs door twee ARTESIS studenten (optie MLZ) een vijfdelige en 6 kilo wegende Masterscriptie over geschreven, die destijds op veel lof van de jury (inclusief van beleidsverantwoordelijken) kon rekenen.

Maar niets kon baten, ook niet de acties van de VVIA: het gebouw werd gedeeltelijk... gedeclasseerd en de gemakkelijkst te recupereren en te verbouwen gedeelten werden/zijn/bleven beschermd –een beetje het scenario-bis van wat met Lamot gebeurde in Mechelen destijds- en nu gaat men op zoek naar een architect voor de restauratie ("fase 2: herstel casco"). De inschrijvingstermijn van de kandidaat restaurateur en de indiening van het dossier bij de Gemeente Laakdal (de heer Jan De Busser) verliep recentelijk op 13 september 2011. Wij blijven dit in elk geval met veel aandacht volgen...

Een interessant fotoreeks, waaruit deze drie bijgevoegde foto's, kan je bekijken op: <http://s278.photobucket.com/albums/k...view=slideshow>.

MECHELEN : BOEIEND ZOMERPROGRAMMA MECHELENBINNENSTEBUITEN ZINDERT NA

Een delegatie van SIWE nam deel aan deze reeks wandelingen: een origineel kwartet met "de binnenkant van Mechelen", "de achterkant", "de onderkant" en "de bovenkant". Ook industriële relictten, watererfgoed enz. kregen aandacht op deze bijzonder professioneel geleide tochten. Hopelijk worden ze hernomen... Zie ook www.rim.be.

PROVINCIE LIMBURG

HOUTHALEN: HOOFDGEBOUW KOOLMIJN BESCHERMD

Op 18 mei 2011 werd het Hoofdgebouw van de koolmijn te Houthalen door Vlaams Minister G. Bourgeois voorlopig beschermd (Ontwerp van Lijst). Dit kadert in de thematisch-typologische selectie van "20ste eeuwse architectuur in Vlaanderen". Zie ook het artikel in onze bibliografie onder de naam "Pauwels".

Foto HBL

MIJNSTREEKTOURS

De Belgisch-Limburgse mijnstreek kan je bezoeken (na aanvraag) onder begeleiding van medewerkers van "HET VERVOLG", per minibus (mét chauffeur): een prima formule (met democratisch prijskaartje) om het industrieel erfgoed van nabij te ontdekken! Alle praktische info op www.mijnstreek.be.

WINTERSLAG-GENK: COALFACE PRESENTEERT NO-MAN'S-LAND

Coalface Gallery presenteert heden (tot 9/11/2011) het eerste luik van een tentoonstelling over 'de impact van de industrie', nl. "NO-MAN'S-LAND", deel 1: "Overburden / David Cook. Alle bijkomende info op: www.coalface.be.

WILDEREN (SINT-TRUIDEN): BROUWERIJ BRENGT NIEUW LEVEN IN EN ROND OUDE JENEVERSTOKERIJ

We begonnen eerlijk gezegd al serieus te wanhopen bij de aanblik, pal in het midden van Wilderen-dorp van de leegstaande vierkantshoeve, met erachter de totaal verloederde schuur en dito dienstgebouwen, de tegenover liggende jeneverstokerij Nicolaï (1906), sinds vele jaren (sedert 1984) met volledige stookinstallatie beschermd (op papier toch), maar sinds 1948 "zo dood als een pier": met aftakelend dak, eerste ernstige vochtinsijpelingen....

Eén van mijn ARTESIS-studenten MLZ (Monumenten- en Landschapszorg) Kato Van Nerum maakte hier vijf jaar geleden nog een mooie Masterthesis over en kwam tot dezelfde conclusie: er moet dringend iets gebeuren... Maar zie: de wonderen zijn de wereld niet uit. Mike en Roniek Janssen,

al vele jaren actief in de brouwerijsector, offerden een aanzienlijk deel van hun fortuin op aan de (volledig zelf betaalde !!!) restauratie van het complex, met het Charter van Venetië (1964) als richtsnoer. De werken werden toevertrouwd aan het bureau SPECTRUM (Hasselt). Naast de geconsolideerde stokerij, waar de volledige stookinstallatie ongemoeid werd gelaten, een grondige opkuisbeurt onderging en voorzien werd van een aangepaste sfeerverlichting, verrees een "rustieke" maar duidelijke als nieuwbouw te herkennen brouwerij en moderne alcoholstokerij. De slotreceptie van OMD - Sint-Truiden vond plaats in de nieuwe brouwerij en gerestaureerde monumentale schuur. Vele honderden bezoekers keken er hun ogen uit en zelfs de aanhoudende plensende regen kon de pret van dat prachtig moment niet deren. In Wilderen werd op 11 september 2011 geschiedenis geschreven. "Amor patientia labor", lees ik op een verpakking van de nieuwe bier uit Wilderen. Zelden paste een Latijns gezegde zo goed bij het wonder dat in Wilderen is gebeurd. "Helemaal Wild van Wilderen" staat op de nieuwe flyers van de splinternieuwe brouwerij en gerestaureerde "stokerij Nicolaï": inderdaad! (P.V.)

Foto www.limburgse-biervrienden.be

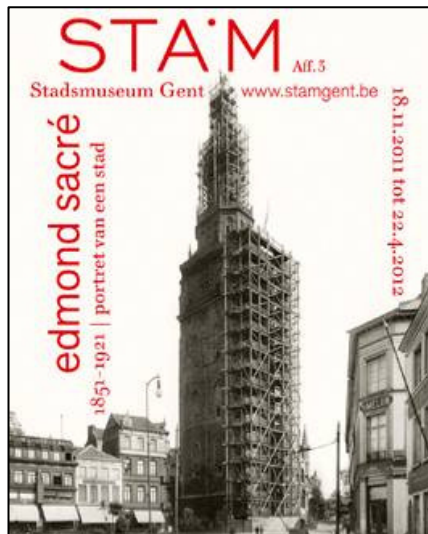
PRAKTISCH: Adres Brouwerij & Alcoholstokerij Wilderen: Wilderenlaan 8, 3803 Wilderen. Tel.: 0032/(0)11/580.680 www.brouwerijwildereren.be info@brouwerijwildereren.be / Magazijn en Groothandel open wekdagen 9-12 uur, na tel. afspraak / Bezoek brouwerij, stokerij & café: april-sept. dagelijks 13-24 uur, okt tot en met maart: vr vanaf 19 uur, za en zo vanaf 13 uur.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

GENT: TENTOONSTELLING EDMOND SACRE IN HET STAM

Edmond Sacré (1851-1921) was wellicht de belangrijkste Genste fotograaf in de periode 1880-1920. Talloze stadsgezichten, foto's van industriële gebouwen, kanalen en stedelijke transformaties werden door hem gemaakt en verrijken het collectieve verleden van de Arteveldestad. Van 18/11/2011 tot 22/04/2012 loopt in het STAM te Gent een grote overzichtstentoonstelling. We kijken er nu reeds naar uit.

Alle info: www.stamgent.be.

GENT: FILM OVER DE MOLENS GOETHALS

Heden wordt werk gemaakt van de museale inrichting van de Molens Goethals, de onlangs gesloten laatste maalderij in het centrum van Gent.

Meer info en o.a. bijgevoegde foto, zie www.molensgoethals.be (E-mail en info over bezoek, na het einde van de werken, via info@molensgoethals.be).

De initiatiefnemers van het museum ("EXPeau") realiseerden een mooie documentaire film over de werking van de vroegere molens, waarop de laatste generatie mulders in beeld worden gebracht. Een unieke film (camerawerk: Eugène De Lissnyder en Christian Genbrugge) over een veel te weinig bekend stukje Gents industrieel erfgoed! Wordt vervolgd.

GENT: TRADITIES IN HUIS VAN ALIJN

Tot 15 november 2011 loopt een boeiende expo in "Huis van Alijn" (aan de Kraanlei te Gent), en wel over... 'TRADITIES'. Naar aanleiding van de expo verscheen een mooi gelijknamig boek. Zie www.huisvanalijn.be.

GENT: MORFOLOGIEMUSEUM UG

Het UG-Morfologiemuseum maakt deel uit van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent. Adres: Salisburylaan 133, B-9820 Merelbeke. Informatie: marjan.doom@ugent.be. Het museum werd opgericht in het kader van het departement Morfologie: onderzoek, onderwijs en publiekinformatie zijn hier samengebracht. Studenten bestuderen de anatomie van gewervelde diersoorten; bezoekers kunnen deelnemen aan geleide bezoeken. Highlights: skeletten (bereiding en bewaring), plastinaten (presentatie van dieren na verwijdering van vocht in de specimens en het inbrengen van polymeren, naar de techniek van Gunther von Hagen, voor het eerst toegepast in 1977), corrosieafgietsels (studie van de bloedsomloop). Bezoek na aanmelding via bovenvermelde e-mail. (K.H.)

MASSEMEN (WETTEREN): BEZOEK DE WERKENDE WATERMOLEN

De "VAN HAUWERMEIRSMOLEN" in de Watermolenstraat 64 te Massemen, een deelgemeente van Wetteren, maalt regelmatig graansoorten zoals gerst en tarwe. Het is meer dan een molen: de eigenaars-bewoners Roel Dogimont, Agnes Bellemans en hun kinderen hebben meer dan tien jaar geleden fasegewijs en gedeeltelijk op eigen kosten het molencomplex laten restaureren en gerenoveerd. Tegenover de molen staat de molenaarswoning en de werkplaatsen van "molenaar-timmerman-duiveltje doet al" Roel en Agnes. Naast de unieke, maalvaardige en effectief malende molen staat grote schuur-werkplaats (met zeldzaam bewaarde kollergang voor de productie -destijds- van olie), waarin de

Foto Agnes Bellemans

erfgoedvriendelijke eigenaars regelmatig activiteiten op touw zetten. Op OMD 2011 was er bijvoorbeeld een zeer druk bijgewoond debat over de Molenbeek en haar gebruikers (dieren, mensen, bedrijven,...) inspelend op het thema "conflict". Een uitgebreide delegatie van SIWE was ter plaatse, samen met meer dan de helft van de Wetterse erfgoed- en milieuactoren. Een uniek initiatief dus in heel Vlaanderen. Proficiat! Alle verdere info op: www.vanhauwermeirsmolen.be (P.V.)

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

HOEGAARDEN: CELIS WATERMOLEN HERBOREN

De “hergeboorte” van de Celis watermolen in Hoegaarden is een feit. Lees hierover de uitgebreide, voortreffelijke bijdrage van ROOBAERT Frank & CNOPS Corine “De Celismolen in Hoegaarden”. Het betreft, zoals de auteurs aangeven een unieke combinatie van herbestemming, restauratie en de creatie van groene stroom. Deze recente bijdrage kunnen lezen in Molenecho's, jg. 39, nr. 2, april-juni 2011, p. 70-80.

Foto Frank Roobaert Molenecho's

Zie www.molenechos.org.

VERSLAG VAN DE '7TH LABORATORY HISTORY CONFERENCE' KULEUVEN 6-8 juni 2011

Onder het voorzitterschap van professor Geert Van Paemel werd het doel van deze conferentie geschetst: de evolutie van de laboratoria met zeer verschillende doelstellingen op het einde van de 19° eeuw en het begin van de 20° eeuw.

De rondreis in de VS. door een Utrechtse fysioloog dr. Marianne Van Herwerden evenals het omgekeerde, nl. het bezoek aan honderden laboratoria in Europa door een Amerikaan, Francis Benedict, met het doel een ideaal laboratorium op gebied van voeding in de V.S. op te richten werden besproken door Mineke Bosch en Elizabeth Neswald. Daarnaast werd de werking van de verschillende onderzoekstations op gebied van zoölogie behandeld. De oprichting van het Belgisch Pasteur Instituut onder leiding van Nobelprijswinnaar Jules Bordet ging gepaard met hevige politieke discussies, die tot op vandaag voortduren en die draaien rond de financiering van een dienst van nationaal belang (productie van sera) door de provincie Brabant. Niets nieuws onder de zon! (Lyvia Diser). De schoolstrijd (1880-1914) wordt geïllustreerd met het verschillende opvattingen over het onderwijs in de exacte wetenschappen. De laboratoria in de Koninklijke Athenea waren zeer goed uitgerust, terwijl die van het katholiek onderwijs dikwijls onbestaande waren (Sofie Onghena). Peter Scholliers belicht de vooruitstrevende politiek van de Brusselse burgemeester die reeds in 1856 een laboratorium oprichtte voor het onderzoek van voedsel. Dit

was het een van de eerste stedelijke laboratoria in de wereld en is nog steeds in functie, terwijl de meeste andere stedelijke laboratoria afgeschaft zijn. Het vertrouwen in chemische en bacteriologisch onderzoek op stedelijk niveau is blijkbaar verdwenen. Tenslotte werden foto's van Leuvense universitaire laboratoria rond 1900 getoond: het tijdsbeeld is zeer verhelderend.

Er werden interessante bijdragen voorgesteld over laboratoria op gebied van zoölogie, detergenten, radioactiviteit, Thomas Edisons ontdekkingen, rijstteelt, fysica, akoestiek, (eu)genetica, ggo's en economie.

De activiteiten van Heike Kamerlingh Onnes in de omvorming van een opvoedkundige instelling naar een fabriek met een uitgebreide staf zijn uniek. Het ironische is dat de spreker, Dirk van Delf, verbonden is aan het Museum Boerhaave, waar de huidige minister het budget drastisch wil verminderen. K.H.

LEUVEN: VENSTER OP LEUVEN, LEUVEN IN PRENTEN ONLINE EN IN EXPO

“Venster op Leuven” is een gloednieuwe online zoekdatabank met historische prenten over Leuven. Dankzij de samenwerking met verschillende partners en integratie in Erfgoedplus.be, bundelt deze website meer dan 1300 ‘zichten op Leuven’ en zijn de items onderling doorzoekbaar. Zo kan je bijvoorbeeld prenten zien van fabrieken, winkels, molens,... Speciaal voor de lancering, worden enkele originele collectiestukken tentoon gesteld in de Centrale Bibliotheek van de K.U.Leuven. In de hal voor de leeszaal op de eerste verdieping kan je tot 31 december 2011 enkele authentieke bronnen van Venster op Leuven gaan bewonderen. Zie: www.vensteropleuven.be.

Brasserie et Meunerie de la Vignette de Hambrouck, Vanderhaert & Cie à Louvain
© Centrale bibliotheek, K.U.Leuven

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

BRUGGE: BEZOEK HET HOSPITAALMUSEUM

Het Hospitaalmuseum is gevestigd op twee plaatsen in Brugge, nl. Memling in Sint-Jan (pal in de Brugse binnenstad) en O.L.Vrouw Potterie (aan de rand van de binnenstad). Men focust niet alleen op de middeleeuwen maar gelukkig ook op de ziekenzorg in de industriële periode (zeg maar de periode 1800-1950), toen Brugge nog niet de toeristische uitstraling had van vandaag en toen er achter de oude Brugse gevels veel ellende en ziekte verborgen was.

Alle info op www.museabrugge.be.

Ingangspotiek Memling in St.-Jan, foto A.B.

INGELMUNSTER: LEZING INDUSTRIEEL VERLEDEN

Op donderdag 8 december 2011 brengt historicus Brecht Demasure de voordracht "Industriële revolutie in de regio TERF". Plaats: Bibliotheek, Schoolstraat 35, aanvang om 20 uur. Organisatie TERF en diverse plaatselijke verenigingen.

IZEGEM: INRICHTING EPERON D'OR-MUSEUMCLUSTER GAAT VAN START

De langverwachte start van de restauratie van de schoenfabriek Eperon d'Or en de inrichting van het Schoeisel- en Borstelmuseum in dat gebouw (samen met een regionale VVV en een museum-brasserie) gaat van start, na bijna drie jaar van schitterend voorbereidingswerk in werkgroepen en na de voorstelling op 10 sept. (ten stadhuize) van het "Masterplan Eperon d'Or" door conservator Hilde Colpaert. Verwacht wordt dat de site eind 2012, in elk geval in 2013, opent voor het publiek. SIWE vzw, van bij het begin actief betrokken bij dit project, feliciteerde tijdens de reünie van 10 september de initiatiefnemers met dit definitief plan. Zo te zien werd de depotruimte toch nog wat uitgebreid (540 m² i. p. v. 500 m²). Bijzonder is dat niet enkel de schoen (en de borstel) zelf maar ook de context van deze producten (historisch, economisch, sociaal, cultureel...) sterk zal worden belicht. Alle ogen zijn nu dus gericht op de uitvoering van het ambitieus, goed onderbouwd, financieel haalbaar museumproject. Info en contact: tel. 051/31.64.46 & www.musea.izegem.be. (P.V.)

MOORSLEDE: OUDE MAALDERIJ DEWULF IN DE KIJKER

Deze maalterij uit 1946 trok de aandacht van SIWE tijdens OMD 2011. Het betreft een onopvallend en sober bouwwerk in "Nieuwe Zakelijkheid". Van de inboedel is helaas niets overgebleven. Adres: Oude Heirweg, Moorslede. Info: contact@heemkringmoorslede.be of Luc D'Haene (tel. 051/77.10.57).

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BRUSSEL: S.O.S. BEHOUD VAN HET HAVENLAANERFGOED!

SIWE schreef een uitgebreid bezwaarschrift tegen de nieuwe plannen voor de heraanleg van de Havenlaan. Daarbij worden de standpunten van de plaatselijke actiegroep van erfgoedvoorvechters en wijkbewoners grotendeels bijgetreden. Samengevat is het standpunt:

Neen aan het rooien van de honderden (gezonde) platanen, die (wordt al vooraf beweerd) de ingrijpende veranderingen aan het wegdek niet zouden overleven. Neen aan de vervanging van kasseien door beton en asfalt. Het betonneren en deels asfalteren van het hele wegdek en de voetpaden als "alternatief" voor de huidige, historische laanbekleding met porfieren kasseien is een waanzinnig idee. Dit beoogde "glad wegdek" in beton en asfalt zou het hardrijden (cfr. Elders op Brusselse asfalt- of betonwegen) bevorderen, waarbij dan (hoeveel wordt niet gezegd) dure snelheidscamera's voor een "oplossing" tegen het hardrijden zouden zorgen! Dit is schrijnend, want een erfgoedvriendelijke (en goedkope!) oplossing ligt voor de hand en is "simpel als pompwater": de huidige kasseien dienen na het effenen van het huidige verzakte onderlaag van de laan heraangelegd te worden. Er dient daarbij niet vergeten te worden een fietspad aan te leggen (één breed fietspad in twee richtingen –aan één kant van de laan- of een gewoon fietspad langs weerszijden van de laan). En dit alles met het integraal behoud van de (door de bevoegde diensten in de toekomst beter te onderhouden) historische platanen !

Het parket (de Procureur des Konings) van Brussel heeft op 5 september 2011 (na klachten over de gevoerde procedure, vanuit twee Brusselse milieuverenigingen, waaronder IEB / Inter-Environnement Bruxelles) de werkzaamheden (voorbereidingswerken in verband met het rooien van de bomen e.d.) laten stilleggen, tegen de zin van Minister Brigitte Grouwels (CD&V). Maar daarmee is het laatste woord omtrent dit dossier nog niet gezegd en blijft de huidige situatie, nl. een gevaarlijke Havenlaan (bijna zonder wegmarkeringen) met hier en daar serieuze verzakkingen in wegdek (zonder fietspaden) bestaan. Zie www.havenlaan.be en in "Respijt voor boom en kassei", een bijdrage van Steven Van Garsse in Brussel Deze Week, nr. 1294 <8 tot 15 september 2011>, p. 1. (P.V.)

11 okt. 2011: Media berichten over definitieve(?) afvoering van het project !

BRUSSEL KRIJGT ER EEN BROUWERIJ BIJ IN VOORMALIG BAKKERSHUIS

De brouwerij Cantillon in Anderlecht was tot voor kort de enige nog bedrijvige brouwerij in het Brusselse Gewest. Sinds kort kwam daar een “bohèmebrouwerij” bij, bekend als “BRASSERIE DE LA SENNE”, geïnstalleerd in een oud bakkershuis (“Huis der Bakkersbazen”), gelegen vlak naast het Kerkhof van St-Jans-Molenbeek (langs de Gentsessteenweg). Meer info in BDW nr. 1294 van 8 september 2011, p. 16 en 17.

Zie ook www.brasserie delasenne.be waaruit onderstaande biertypen

BRUSSEL: DEXIA-PRENTENCOLLECTIE OVERGEBRACHT NAAR KONINKLIJKE ACADEMIE VAN BELGIË

De unieke collectie postkaarten en porseleinkaarten aangaande stadsgezichten, bedrijven, transportinfrastructuur enz. in Belgische steden en gemeenten (naar verluidt de grootste verzameling in haar soort in ons land, meer dan 120.000 stukken!) is onlangs overgebracht van DEXIA naar het Paleis der Academieën, Hertogstraat 1. De collectie is in alle opzichten van zeer groot belang, ook als beeld van de geschiedenis en het erfgoed van de industrie, de handel, het transport, enz. Raadpleging enkel na afspraak.

Telefoon: 02/550.22.12 (www.academieroyale.be).

EUROPALIA 2011 ZET BRAZILIË IN DE KIJKER

Europalia is een tweejaarlijks kunsten- en cultuur festival dat één land bijzonder in de spotlights zet. Dit jaar is dat Brazilië. “Bozar” (het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel) geldt weer als belangrijkste “uitvalsbasis” van het festival met de prestigieuze expo “Brazil.Brasil”. We konden al een kijkje nemen in wat de tentoonstelling zal brengen. Een prominente plaats krijgt het schilderij “De arbeiders” van Tarsila do Amaral. Tientallen werknemers van alle huidskleuren kijken ons strak aan, geplaatst tegen de achtergrond van rokende maar vooral rookloze fabrieksschouwen. Er hangen meer van dergelijke werken. Dat belooft! Zie het volledig programma op www.europalia.eu.

EVERE: “SWEET CANDY”, DE ZOETE GESCHIEDENIS ACHTER SNOEP, NU IN HET MOLENMUSEUM

In het Brussels Museum van de Molen en de Voeding opende op 23 sept. “SWEET CANDY”, een boeiende en kindvriendelijke tentoonstelling met als ondertitel “De zoete geschiedenis achter snoep”. SIWE ging al een kijkje nemen. De expo is het bezoek meer dan waard. Toegankelijk tot 31 augustus 2012. Adres: Windmolenstraat 21 te Evere (zie: www.molenevere.be).

SINT-JANS-MOLENBEEK: NIEUWE PUBLICATIE LA FONDERIE ROLT EIND OKTOBER VAN DE PERSEN.

Het betreft het Cahier nr. 44, getiteld “*Carré Blanc. Pratique de l'intime à Bruxelles*”. Thema, zoals de titel aangeeft, is de *geschiedenis van de prostitutie (in het bijzonder in en rond Brussel)*. De prostitutie is onlosmakelijk verbonden met de industriële grootstad... Denk aan het aanzicht van bepaalde stationsbuurten, “speciale diensten” aangeboden in grote reizigershotels, het verschijnsels van nachtbars, bordelen enzovoort. Ook de ontwikkeling van de wetgeving op dat gebied wordt voorgesteld. Regelmatig kwamen politici met wetsvoorstellen om de prostitutie te verbannen of (vooral de extreme vormen ervan) sterk in te perken, met wisselend succes... Interviews, beeldmateriaal, statistieken enz. vullen de bijdragen aan. Voor meer info, surf naar www.lafonderie.be.

“IJZERENVUUR! VZW” ANIMEERT BUURTFEESTEN MET DEMONSTRATIES METAALGIETEN EN -SMEDEN

Drijvende kracht achter IJZER & VUUR! vzw is Michel Mouton (0478/522.629), die ateliers bronsgieten, drijven van koper, assembleren van metaal e.a. leidt. We zagen de vereniging (letterlijk) in het vuur van de strijd tijdens een buurtfeest in La Fonderie in Molenbeek.

Zie ook www.ijzerenvuur.be, waaruit deze illustratie.

WALLONIË

BLEGNY: WEBSITE BLEGNY-MINE

Op www.blegnymine.be vindt men alle informatie omtrent deze voormalige steenkoolmijn, de enige in België waarvan een paar ondergrondse galerijen onder leiding van deskundige gidsen kunnen bezocht worden. Adres: rue L. Marlet, 4670 Blegny. E-mail: domaine@blegnymine.be / tel.: 04/387.43.33.

COMINES/KOMEN: BEZOEK HET LINTWEVERIJMUSEUM

Dit thematisch museum wordt quasi uitsluitend beheerd door vrijwilligers, gecoördineerd door een kleine maar sterk gemotiveerde staf. Bijna alle machines werken en veel wordt gedemonstreerd. Toegang : Zomermaanden, open di-za 8.30-12.00 u. en 13.30-16.30 u.. Van 1 mei tot 1 november ook open op zaterdag en zondag. Adres: rue des Arts 3, 7780 Comines / Tel.: 056/58.77.68 larubanerie@yahoo.fr.

LUIK/LIEGE : CROISIÈRES SIDERURGIQUES

Met het schip "Pays de Liège" worden regelmatig begeleide tochten op de Maas georganiseerd. Er zijn tal van verschillende formules voor groepen en individuen. Eén vaartocht handelt over geschiedenis, heden en toekomst van de metallurgie in het Maasbekken. Prijs: 12 euro pp. Organisatie: Blegny-Mine asbl (www.blegnymine.be).

TOURNAI: HISTORISCHE KALKOVENS HERLEVEN

Diverse voormalige kalkovens ten zuiden van Doornik / Tournai herleven door industrieel toerisme, ecologische wandelingen, kunsttentoonstellingen binnen de oude overruimen. We konden dit vaststellen tijdens de OMD-Wallonië 2011. Atelier Archipel, Famawiwi... er zijn diverse actoren actief op dat terrein. Eric Marchal (rue St. Bruno 18, 7500 Tournai 069/21.30.03) is één der spilfiguren van het artistiek hergebruik van de Fours Saint André te Chercq, gelegen langs de linkeroever van de Schelde op ongeveer 5 km ten zuiden van Doornik.

Zie ook www.famawiwi.com, waaruit deze foto van Caroline Léger.

SANERING WAALSE "INDUSTRIËLE RUÏNES" IN EEN STROOMVERSNELLING

Dat is de titel van een (voor erfgoedpleitbezorgers) nogal traumatiserend krantenartikel, verschenen in Le Soir van 7 december 2004. De boodschap, nl. de versnelde "opkuis en sanering" van talrijke industriële ruïnes en braaklanden, in 2004 nog 6000 hectaren, werd inderdaad bewaarheid. In 2011 werd naar verluidt deze oppervlakte van oude industrieterreinen (voor 51 % gelegen in de provincie Henegouwen en voor 25 % in de provincie Luik) herleid tot ongeveer de helft. Tegelijk met deze praktijk van "tabula rasa", graag gezien door zowel ecologen als door projectontwikkelaars, verdwenen uiteraard hier en daar ook interessante industriële relicten... maar daarover worden meestal minder woorden aan vuilgemaakt. Feit is anderzijds dat de Waalse overheid (met vaak een extra duwtje vanuit de Europese programma's) sedert pakweg 1995-2000 ook fors geïnvesteerd heeft in het behoud en de valorisatie van (een beperkt aantal) intussen bekend geworden industrieel erfgoed-sites: Grand Hornu, Bois-du-Luc, Bois-du-Cazier, Moulins de Beez, Fourneau Saint-Michel... stuk voor stuk nogal succesrijke publiektrekkers met flink wat potentieel, met een aantrekkingskracht op oude(re) maar gelukkig ook op veel jonge bezoekers.

INTERNATIONAAL NIEUWS

(algemeen & alfabetisch per land)

ALGEMEEN

- Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op www.ticcih.org / E-mail: ticcih@mtu.edu.
- We vermelden ook de website van ICOMOS: http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/worldheritage-industrialsites.pdf met honderden pagina's informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het "World Heritage" behoren.
- Zie ook : www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php .
Surf ook naar www.erih.net voor informatie over de Europese industrieel erfgoedroutes.

D U I T S L A N D

DORTMUNDER U VIERT EERSTE VERJAARDAG

Precies één jaar geleden openden de deuren van het tot museum voor moderne en hedendaagse kunst herbestemde brouwerijgebouw U (de U van 'Dortmunder Union', een overbekend draaiend logo of embleem op het dak van de brouwtoren, tot op vandaag!).

Van de oorspronkelijke inrichting bleef erg weinig bewaard bij deze grove borstelrenovatie. Het blijft altijd moeilijk, zo blijkt opnieuw, om oud en nieuw in een goede balans te combineren.

Toch is museum zeker een bezoekje waard. De enorme cafetaria onder het monumentaal betonnen koepeldak (met uniek uitzicht op Dortmund en omgeving) kon mij nog het meest bekoren...

Zie : www.dortmunder-U.de . (P.V.)

Foto: Hans Jürgen Landes

FRANKFURT AM MAIN: GROTE ERNST MAY EXPO IN HET "D.A.M."

In het D.A.M. (Deutsches Architekturmuseum), Schaumankai 43 te Frankfurt loopt tot 6 november 2011 een verbluffende overzichtsexpositie "Ernst May 1886-1970". Deze meneer was de trekker van het moderne, sociaal wonen vlak na de Eerste Wereldoorlog, die

meer dan de helft van Frankfurt in de as legde en tienduizenden families dakloos maakte. May was een visionair ontwerper maar ook een doener, een man van de daad en het efficiënt bouwen met geprefabriceerde bouwonderdelen. Een volledige rij huizen kon zo op twee werkdagen opgebouwd worden. Ook de afwerking en interieurinrichting verliep volgens strikte standaarden. De "Frankfurtse keuken" was rond 1930 overal in Europa een begrip.

Toegang: di, do, za: 11-18 uur, woe: 11-20, zo: 11-19 uur.

Alle bijkomende info op www.dam-online.de , waaruit ook bijgevoegde foto.

F R A N K R I J K

PARIJS: PLENAIR ICOMOS-CONGRES

Van 27 oktober tot 3 november wordt in Parijs een "General Assembly" gehouden n.a.v. een symposium over onroerend (en indirect ook roerend) erfgoedbehoud (in de ruimste betekenis). Zie www.icomos-paris2011.com/ .

PARIJS: CYCLUS VOORDRACHTEN INDUSTRIEEL- EN INGENIEURSERFGOED

In de Cité de l'Architecture "Cité Chaillot" loopt in het najaar van 2011 een boeiende cyclus voordrachten. Ronkende namen: Paul Smith, André Belhoste en andere "pioniers"! Zie: www.citechailot.fr .

I N D I A

INDUSTRIEEL ERFGOEDBEWEGING KOMT (HIER EN DAAR IN INDIA) OP KRUISSNELHEID

Er roert wat in India op het gebied van het industrieel en technologisch erfgoed. Een voorbeeld daarvan in het herinrichtingsproject van het **Nationaal Spoorwegmuseum - New Delhi**. (www.nrm.indianrailways.gov.in) Ik bezocht dit museum in 2009 en herinner me vooral de vele schaalmodellen, de nostalgische (en soms schokkende) foto's uit de koloniale periode, de panelen omtrent de tot UNESCO-World Heritage List horende spoorwegtrajecten en –erfgoed in de Himalaya en tenslotte ook een ritje per stoomtrein (op smalspoor) over het museumterrein tussen in té felle kleuren geschilderde stoomlocomotieven... Een grondige heraanleg van de 34 jaar oude opstelling is nu opgestart. Lees hierover meer in TICCIH-Bulletin nr. 53 (2011), p. 3-4 (nl. een bijdrage van Rama Lakshmi).

Een ander, misschien nog meer betekenisvol initiatief was de samenkomst van 23 februari tot 4 maart 2011 "**Contemporary, painful pasts as heritage – looking ahead in Bhopal**", gehouden o.l.v. Amritha Ballal, Jan af Geyerstam en Moulshri Joshi van "**mAAN**" (**modern Asian Architecture Network**). De vergadering ging door in het kader van de herdenking "25 jaar ramp met het Amerikaans bedrijf Union Carbide", een chemisch bedrijf dat na de ontploffing als ruïne overeind bleef en waar de initiatiefnemers een soort van memoriaal willen realiseren met commentaar over de geschiedenis van het bedrijf en de oorzaken

en gevolgen van de ramp. De bevolking onthaalt dit met gemengde gevoelens van opflakkerende haat tegen veroorzakers van de ramp (het nalatige bedrijf) en ook ... onverschilligheid. De initiatiefnemers vinden het wel een pluspunt dat de ruïnes van "de vervuiler" (de industriële restanten van U.C. te Bhopal) bewaard blijven, onvrijwillig ook als "Mahnmal" of gedenkteken, net als (hoewel) ... Tsjernobyl. Of de rampzalige lift en ophaalmachine in de mijn van Bois du Cazier, ander mogelijk vergelijkingspunt... (P.V.)

MEXICO

Op 17 en 18 november 2011 is er een ICOMOS-conferentie "The 20th C industrial city in Latin-America". Plaats van het gebeuren: San Luis Potosi. Alle info op www.ticcihmexico.org.

N E D E R L A N D

SALON BOERHAAVE TE LEIDEN

Dit is een lezingen- en evenementenprogramma over wetenschapsgeschiedenis in het na-jaar 2011. Zie www.museumboerhaave.nl. We noemen slechts enkele van de o.i. meest interessante zaken. 30/10 11-16 uur: Leidse wetenschapsdag; 23/11 16 uur: Norbert Middelkop spreekt over "De anatomische les in de Nederlandse schilderkunst"; 8/12 14 uur: "Women in Chemistry"; 09/12 14 uur: "De toepassing van radioactiviteit sinds de uitvindingen van Madame Curie"....

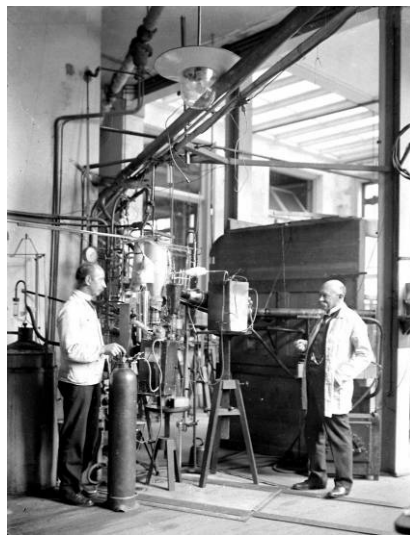

Foto Kamerlingh-Onnes uit "Kwik nagenoeg nul", tentoonstelling over suprageleiding

ONTDEK HOLLAND (bis)

Het handige boekje "Ontdek Holland" hebben een aantal SIWE-leden gebruikt en: het werkt! De route samengesteld door o.m. Hildebrand De Boer en Frank Welgemoed en ziet er op het eerste gezicht uit als "een gewone toeristische brochure". Schijn bedriegt: het is een uitzonderlijke wegwijzer voor een actieve ontdekking van industrieel erfgoed en technische verzamelingen in en rond Amsterdam (Noord-Holland) en maakt deel uit van de bekende ERIH-Netwerk-route. De publicatie kunnen we sterk aanbevelen. Zie www.holland.com ;

VEENHUIZEN: KOLONIE EN LANDSCHAP IN DE AANDACHT

Gelezen: "Van gevel naar gevel. Architectuurwandeling door Veenhuizen", in 2010 (her)uitgegeven door Stichting Veenhuizen Cultuur & Toerisme / Stichting Drents Monument (zie www.veenhuizenboeit.nl). In Veenhuizen (plaats van grootschalige turf en veenexploitatie) groeide een heuse gevangenis (à la "Merksplas"), heden mooi gerestaureerd voor bewoning, vorming, museum, logies, ... en nog steeds een (heringerichte) strafinstelling. Het handige gidsje neemt je op sleeptouw, kan ook 'vanuit de luie zetel' gelezen worden, want het boekje is voortreffelijk geïllustreerd. "Een besloten wereld in het veen" is de titel van een DVD, in 2008 gerealiseerd i.o.v. de gemeente Noordenveld.

S P A N J E

TOPTENTONSTELLING OVER TOP 100 SPAANS INDUSTRIEEL ERFGOED

Deze tentoonstelling werd voor het eerst getoond in de Koninklijke Tapijtenweverij te Madrid in mei (tot september) 2011 en ze reist nu rond en kan in bruikleen gevraagd worden. Alle info op: www.incuna.es.

Gieterij Averly in Zaragoza
Foto Carlos Blazquez

T A I W A N

(TER HERHALING)

XV TICCIH CONGRESS VINDT PLAATS IN TAIWAN

Het volgende plenair congres van TICCIH (15de TICCIH-Congres) zal van 4 tot 10 november 2012 plaatsvinden in Taipei en omgeving, dus in Taiwan. De coördinatie van het gebeuren ligt in de handen van mevrouw Hsiao-Wei Lin (Dep. Architecture, Chung Yuang Christian University), die reeds erg actief is binnen TICCIH. U kan al heel wat informatie opdoen over dit veelbelovend congres op de webpagina Taiwan van TICCIH-website: surf dus naar www.ticcih.org.

Z W E D E N**IN MEMORIAM MARIE NISSER**

Treurig nieuws: in de nacht van 10 op 11 augustus jl. overleed Prof. Dr. Marie Nisser in Stockholm. Marie Nisser was in 1978 één der oprichters van TICCIH (The International Conference for The Conservation of the Industrial Heritage). Zij was tevens jarenlang de gedreven (eerste) voorzitter van TICCIH en was het 'trekpaard' van de industrieel erfgoedbeweging in Scandinavië. Nissers veeleisendheid op wetenschappelijk vlak en de ernst waarmee zij industriële relictten bestudeerde wekte overal ontzag... en kende navolging.

Marie Nisser was ervan overtuigd dat eerst de intrinsieke kwaliteiten van industrieel erfgoedsites moest worden onderzocht alvorens (met juiste criteria en onderbouwde argumenten) over te gaan tot acties voor hun behoud. Maar haar toenemende contacten met de actoren op het veld (verenigingen met vrijwilligers, plaatselijke museale initiatieven) brachten haar ertoe haar eigen standpunten te nuanceren. Ze was iemand die veel jonge mensen (in het bijzonder jongere vrouwelijke wetenschappers) kon aanmoedigen en motiveren om zich voor het niet evidente werkveld industrieel erfgoed in te zetten als onderzoekers en als voortrekkers van behoudsacties. Ze hield van de open debatcultuur en kon ook luisteren dan andere, divergerende meningen. Met het overlijden van Marie Nisser, die ik in 1988 leerde kennen als secretaris-voorbereider van het 7de ICCIH (Brussel, 1990), verdwijnt wellicht de belangrijkste vrouwelijke pionier van de huidige, op mondiale schaal vertakte industrieel erfgoedbeweging. (Patrick Viaene)

UITVINDERS en UITVINDINGEN**HIGGS EN DE JACHT NAAR HET 'GODDEELTJE'**

Het 'Higgsboson' is zowat de heilige graal van de fysica. Al in 1964 voorspelde Peter Higgs (nu 82 jaar oud) dat er een deeltje bestaat dat massa geeft aan de materie. Het is mogelijk dat bij de 'oerknal' door toedoen van dat deeltje planeten en sterren zijn ontstaan. Vandaar zijn bijnaam: het 'goddeeltje'. Nu is het jachtgebied waar het deeltje zich kan verbergen zo 'klein' geworden dat de ontroping nabij zou zijn... Het FERMILAB (Chicago) en het CERN (in Genève) hopen het goddeeltje voor einde 2011 te vinden... Een race, een ware jacht naar 'het kleinste deeltje' is heropgelaaid en brandend actueel...

Maar eigenlijk is die race om het kleinste deeltje te vinden al millennia oud en begonnen bij de oude Grieken.... Het begrip atoom werd bijvoorbeeld al bedacht door de oud-Griekse filosoof Demokritos (a-tomos = wat ondeelbaar is) lang voor John Dalton in 1808 op wetenschappelijke manier vaststelde dat elementen uit atomen. De uitvinding van Dalton werd gevolgd door die van J.J.Thomson die het 'electron' ontdekte (1897) en de uitvinding door het Stanford Linear Accelerator Center: de "quarks" (1968), nog kleiner dan elektronen... (Bron: vrij naar een uitvoerige bijdrage door Katrijn SERNEELS in het katern "WETENSCHAP" van De Morgen van 10 september 2011).

Twee weken later... 24 september 2011: diverse kranten afficheren "Ontdekking van deeltjes die sneller reizen dan het licht zet begrippen 'ruimte' en 'tijd' op de helling". En "Einsteins $E=mc^2$ op losse schroeven". In het CERN werd inderdaad zopas een deeltje gevonden dat sneller zou reizen dan het licht, waarmee de relativiteitstheorie wordt ondermijnd en bepaalde belangrijke begrippen op de helling zet. Mocht dat pas gevonden supersnel deeltje een voetbal zijn, dan zag je eerst het doelpunt en pas kort daarna de trap tegen de bal! We zijn benieuwd naar het vervolg van "de jacht naar het goddeeltje" !

PROJECT "UITVINDERS" ("DE BEDENKERS GAAN VERDER") IN HET KINAHUIS (DE WERELD VAN KINA) TE GENT

Tot 1 april 2012 loopt in het Kinahuis te Gent een educatief project met tentoonstelling en diverse activiteiten omtrent wetenschappelijke uitvindingen, een vervolg op het VRT-programma "De Bedenkers", vandaar de titel "De Bedenkers gaan verder". SIWE ging nog niet kijken, maar de echo's die we ontvinden hierover klonken zeer positief. Alle info: www.dewereldvankina.be / kinahuis@gent.be .

ONDER DE LEESLAMP

Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die vernieuwend zijn en algemene informatie bevatten die ook voor Vlaanderen – Brussel - België interessant is, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. In de boekbesprekingen worden een (beperkt) aantal publicaties gecommuniceerd.

We verwijzen verder naar de afleveringen van de bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006" samengesteld door Patrick Viaene (sedert 2007 door het Gentse MIAT), gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur). Deze bibliografie werd tevens grotendeels digitaal ontsloten o.l.v. Patrick Viaene en –meer recentelijk- door MIAT-medewerkers : zie www.viat.be. Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail naar paiviaene@hotmail.com.

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, EEN SELECTIE

(s): *betreft boeken uit de eigen Siwe-bibliotheek.*

ASSEMAN-RYCKMAN Denis en Jacqueline, BERTEN René e.a.,
Santé: De Panne van brouwerij tot hotel.
Catalogus tentoonstelling. De Panne, (Dienst Cultuur) 2006.

(s) BARRAL J.A.
Dictionnaire d'Agriculture
Encyclopédie agricole Complète
Tome quatrième P-Z 1108 p. 829 illustr., zie o.a. onderstaande Balenpers
Libr. Hachette Parijs 1892

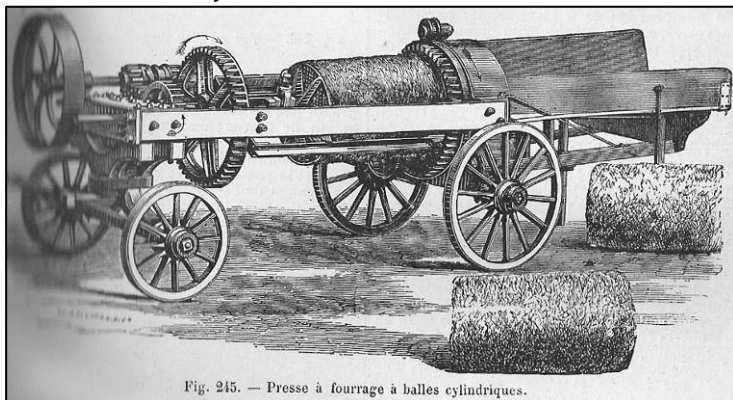

Fig. 245. — Presse à fourrage à balles cylindriques.

(s) BAUDRIMONT Er.
Dictionnaire des altérations et falsifications des substances alimentaires, médicamenteuses et commerciales avec l'indication des moyens de les reconnaître

Sixième édition, 1882

Gebonden, 1.489 p., 310 afbeeldingen

Asselin et Houzeau Paris (zie ook Besprekingen Publicaties)

BAY Bernard (fotografie),

La pierre de taille en Hainaut (1980-2004).

Documents du Musée de la Pierre de Maffle. Fasc. 9, 2004.

BECUWE Frank,

Het gerief van de bierbrouwer

Producent van brouwerijmachines en –benodigdheden in Vlaanderen, Brussel en Wallonië. (Reeks) Het Vlaams Brouwbedrijf in Historisch Perspectief, nr. 16. Alveringem, (Westhoek-Monumenten) 2011.

BERTRAND Jérôme e.a.,

L'ascenseur

Brussel, (Le Centre Urbain / De Stadswinkel) 2009.

"**Beton et patrimoine**", speciaal nummer van het tijdschrift "*Les nouvelles du Patrimoine*" over geschiedenis en architectuur, erfgoed van beton : zie onder volgende auteursnamen: DUBUISSON, EGGERICX, HELLEBOIS, KRINS, ROUSSELOT & DE BRUYN.

(s) BÖMER A., JUCKENACK A. en TILLMANS J.
Handbuch der Lebensmittelchemie (S)
Allgemeine Untersuchungsmethoden Erster Teil Physikalische Methoden
Gebonden, 536 p., 1933
Zweiter Teil Chemische und biologische Methoden
Gebonden 1728 p., 1935
Verlag von Julius Springer Berlin

BOON Mario,

47th Auction Bourse of historic shares and bonds. 22-23 oktober 2011.

Deinze, (Centrum voor scriptofilie) 2011. www.scipocenter.com /

www.boonshares.com

BORCK Anja,

Solutions for the reuse of contemporary industrial heritage: confronting obstructions at the local level.

In: TICCIH-Bulletin 52 (2011, nr. 2), p. 3-4.

BRYSSINCKX Chris ('Algemeen coördinator Werkvormm' vzw),
Erfgoed en de arbeidsmarkt.
 In: FORUM-CONTACT, jg. 18 (2011), p. 17 ev. (*Een korte maar grensverleggende bijdrage omtrent erfgoedbeleid...*)

BUTIL Patricia, CREMER Jean-Marie, DELPORTE Virginie, GAIER Claude,
 GEORGE Philippe, SOULLARD Eric, SUTTOR Marc, TOURNEUR Francis,
Le savoir-faire wallon au fils du temps. Le bassin mosan, berceau de techniques de pointe.
 Les dossiers de l'IPW nr. 9. Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2010. ISBN 978-287522-050-9 (*zie bespreking hieronder*).

CLYNCKEMAILLIE Olivier,
Savoir-faire... et faire savoir 1, 2 & 3. Comines,
 Musée de la Rubanerie Cominoise 2010 & 2011 (*reeks erfgoedwandelingen doorheen Comines/Komen, zie hierna onder "Boekbesprekingen"*).

(s) B Cuvelier
Kwantitatieve analytische chemie
 Theoretische beschouwingen over gravimetrie en volumetrie
 1937, genaaid, 205 p.
 Het Kompas Antwerpen

DAEMAN Eline,
Open Monumentendag 11-9-2011. Conflict. Programma Stad Antwerpen.
 Antwerpen, (Stad Antwerpen) 2011. (*De lijvigste lokale programmabrochure van OMD 2011, 148 bladzijden dik, vol interessante artikels over het thema van OMD, met inbegrip van beschrijvingen van diverse militair-industriële en andere monumenten*).

DAME Thorsten, Berlin Elektropolis, die Energie der Grosstadt.
Die Bauwerke und Kunstdenkmäler von Berlin.
 Berlin, 2011 (Beiheft 34). ISBN 978-378612642-3.

DE BOEVER Annelien.
Bouwhistorisch en bouwtechnische studie van het bouwblok gevormd door 't Gouden Hant, 't Groen Cruys – Wijschroedershuys – oude nering van de kraankinders te Gent.
 Antwerpen Artesis Hogeschool, Optie MLZ. Onuitgegeven Masterscriptie 2010.

DE BRUYN Joeri, JUDAH Hettie, DUJARDIN Filip (fotografie),
Antwerp Centraal Word Station. Antwerpen Centraal World Station
 Tielt, (Lannoo) 2010. ISBN 978-80-209-9545-9.

DE BRUYN Odile, **Le béton dans l'art des jardins**
 In 'Les Nouvelles du Patrimoine', nr.132, "BETON ET PATRIMOINE", p. 44-47.

DE DIJN Guido, COENEN Jean-Paul, Limburg 150
Kunst en Cultuur in Limburg
 2 vol. (België, Nederland). S.d. ISBN 90-6685-095-7.

DE KEUKELEIRE Erik,
Tram 20 Melle – Gentbrugge Arsenaal – Gent Sint-Pietersstation
 Terugblik op een stadslijn met buurtspoorwegallures 1912-1973. Melle, (De auteur en Heemkundige Kring "De Gonde") 2007.

DELAET Jean-LOUIS (ed.), TOMSIN Philippe, CAPRON Michel e.a.
Acier wallon. Un héritage pour l'avenir? S.l.,
 (PIWB Patrimoine Industriel Wallonie-Bruxelles) 2011.
www.patrimoineindustriel.be (*Zie bespreking in onderstaande rubriek*)

DENAYER Julien, e.a.,
Le minéral de fer en Wallonie. Carthographie, histoire et géologie. L'aventure de la plus grande richesse de la Wallonie
 Jambes - Liège /Luik, (Dir. Gén. Opérationnelle de l'agriculture, des ressources naturelles et de l'environnement / ULg.) 2011. ISBN : 978-2-8056-0037-1.

DENEWET Lieven,
Leven en werk van molenontwerper Walter Snauwaert (1928-2011).
 In: Molenecho's, jg. 39, nr. 2, april-juni 2011, p. 68 e.v.

DENEWET Lieven,
Inventaris van de Limburgse watermolens met hun pegelhoogtes (1846-50)
 In: Molenecho's, jg. 39, nr. 2, april-juni 2011, p. 82 tot 109.

DE NIEL Paul,
Acht eeuwen "steen" bakken langs de rechteroever van de Rupel
 In: OOST Tony, VAN DE VOORDE Evy (eds.), Post Factum. In vuur en vlam !
 Omgaan met baksteenerfgoed in Vlaanderen. Baksteencongres 17-18 april 2009
 in het Auditorium AMPCO te Boom. Antwerpen, (Prov. Antwerpen) 2011.
 (*Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde – Monografie 1*), p. 135-165.

De staking van '60 – '61. Gent & Brussel,
 (AMSAB & ABVV) 2010.

DE VRIENDT-MORES R., DESMET G.,
Emile Bedinghaus: een ingeburgerde "Waal" in het 19de eeuwse Gent
 In: Ghendtsche Tydinghen, jg. 38, nr. 6 (nov – dec 2009), p. 424-445.
 <*Een aangrijpend levensverhaal over een Gents industrieel*>.

DEVROE An,
Het Karrenmuseum in Essen staat niet stil. Het ware verhaal achter Blanche en zijn peird
 In: OKV, jg. 49, 2011, nr. 3, p. 38-42.

DHAEZE-VAN RYSSEL Luc, DE HERDT René, VIANE Ronald, VAN HOUTTE Louis Benoît,
De Gentse tuinbouwprins uit de 19de eeuw
 Gent VIAT vzw 2010. ISBN 978-9080885370.

(s) DIDIER Christelle, GIREAU-GENEAUX Annie, DUBREUIL Bertrand Hér. (ed.)
Ethique industrielle Textes pour un débat
 Genaaid, 356 p., 1998 De Boeck Université Paris, Bruxelles
 D 1998/0074/23

DUBUISSON Emmanuele,
Du béton pour un mode de vie à l'horizontale
 In: Les Nouvelles du Patrimoine, nr.132, "BETON ET PATRIMOINE", p. 24-29.

DUCASTELLE Jean-Pierre, Art et Carrières,
Des artistes présentent le travail de la pierre et ses ouvriers du 19e siècle à nos jours
 Catalogue Musée de la Pierre de Maffle 2009. Bulletin périodique des Amis du Musée de la Pierre, n° 24, 2009. Numéro spécial – 20e anniversaire.

DUMONT Paula, VAN SANTVOORT Linda, e.a.,
Restauratie en conservatie
 Brussel, (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) 2011. ISBN: 978-930457-72-7
 (gepubliceerd n.a.v. OMD 2011).

EGGERICX Laure,
Le WIELS
 In: Les Nouvelles du Patrimoine, nr.132, "BETON ET PATRIMOINE", p. 36-38.

FRAGNER Benjamin, ZIKMUND Jan,
What we destroyed (ourselves), Taking stock of the vanishing industrial era / Ten years.
 Praag, (VCPD) 2009. ISBN 978-80-01-04387-5. Zie www.industrialistopy.cz en zie *boekbespreking hieronder*.

GEORGES Frederick,
Een mooi verhaal. Adinkerke – De Panne – Knokke – Sluis. Harlange,
 Rail Mémoires 2010. ISBN 13 978 2959973260.

GOEMARE Eric (concept), CLESSE Bernard & Joseph, CNUDDÉ Jean-Pierre e.a.,
Ardoise et Coticule en Terre de Salm. Des pierres et des hommes
 Les exploitations souterraines de la commune de Vielsalm: un patrimoine géologique, historique, culturel et biologique exceptionnel. Collection Géosciences. Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique. Brussel, (Service Géologique de la Belgique) 2007. ISBN 978-2-9600676-1-3 (zie ook *boekbespreking*).

GOEMARE Eric (coörd.),
Terres, pierres et feu en vallée mosane
 L'exploration des ressources naturelles minérales de la commune d'Andenne: géologie, industries, cadre historique et patrimoines culturel et biologique. Brussel, (Service Géologique de la Belgique) 2010. ISBN 978-2-9600676-2-0 (zie *boekbespreking*).

GOLDBERG Vicki, Lewis W. Hine,
Children at work
 München – London – New York, (Prestel) 1999, nadien heruitgegeven in herdrukken. ISBN 3-7913-2156-0. <Een ontroerende en schrijvende reeks foto's over kinderarbeid in de V.S. omstreeks 1900>.

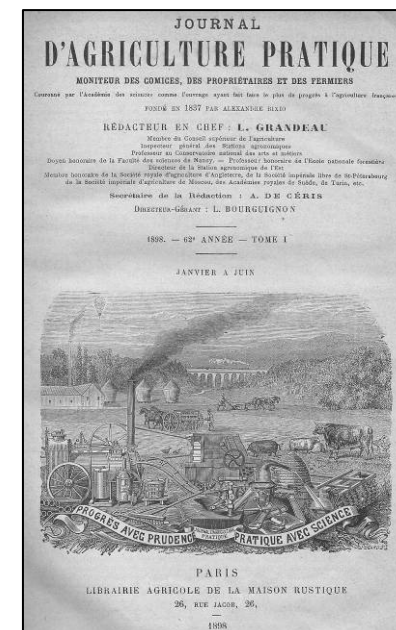
GOSIAU Greg, VAN DUPPEN Brecht & Sander,
Sanatorium Lemaire aanleiding tot nieuw samenwerkingsplatform.
 In: Interbellum (Bulletin van Interbellum vzw) jg. 31, nr. 4, p. 5-13.

Guide des Musées 2011-2012. Wallonie – Bruxelles. 16ième édition
 Brussel, (Communauté Française) 2011.

(s) GRANDEAU I.
Journal d'Agriculture Pratique
 932 p. 140 illustr., zie foto
 Parijs 1898

HELLEBOIS Armande, ESPION Bernard,
Réflexions sur la conservation des premières constructions en béton armé (1880-1914), Histoire de l'architecture en béton en Belgique (1920-1975)
 In: Les Nouvelles du Patrimoine, nr. 132, "BETON ET PATRIMOINE", p. 11-14 en p. 15-18.

HUISMAN Jaap,
Water in Historic City Centres. Breda, Chester, Gent, 's-Hertogenbosch, Limerick, Mechelen. Breda,
 (Uitgeverij Van Kemenade) 2007. ISBN 978-90-71376-31-3. Zie www.wihcc.eu/ www.nweurope.org – Bij deze publicatie hoort een (ook een apart te verkrijgen) DVD met zeer boeiende documentaire film, getiteld "Reflections", handelend over het onderwerp van het boek (duur: 72 minuten, regie: Dick Rijnke, productie: M. Van Leeuwen, uitgebracht bij "Rotterdam Films", zie www.rotterdamfilms.com).

(s) HUYBRECHTS M.

.Le pH et sa mesure Les potentiels d'oxydo-réduction, le rH

Genaaid, 560 p., 1939 Bibliothèque scientifique belge George Thone Liège afkomstig uit het Rijksontledingslaboratorium Leuven

INDUSTRIEKULTUR 2011, NUMMER 3 (*zie bespreking*)

JANSSENS Mario e.a., Expeditie Blue Gate Antwerp.

Een wandelzoektocht in het voormalige 'Petroleum Zuid'. Antwerpen, Stad

Antwerpen 2011. Zie ook www.argusmilieu.be

KEUTGENS Eric, DE MEYER Pierre, JUSTENS Stefan, STUYVERS Wim, Tram en bus in Vlaanderen. 140 jaar stads- en streekvervoer

Gent, (OKV Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen) 2010. Zie ook

www.metavzw.be / www.trammuseumbrussels.be

KLEP Paul M.M.

De opkomst en neergang van de Nijmeegse industrie (1890-1990) en het probleem van het industrieel erfgoed

In: Jaarboek NUMAGA, Nijmegen 2010. ISBN 978-90-816687-1-2.

(s) KOLATA Gina

Griep Het verhaal van de grote influenza epidemie van 1918 en de zoektocht naar het dodelijk virus

Genaaid, 410p., 1999 De Bezige Bij Amsterdam
ISBN 90 234 3985 6

KRINS Vanessa,

Le Triage-Lavoir de Binche

In: Les Nouvelles du Patrimoine, nr. 132, "BETON ET PATRIMOINE", p. 39-43.

LEFEVER Kries,

Face Lift 2010. Het veranderende gezicht van het Eilandje

Antwerpen, (Stad Antwerpen) 2010. (*Uniek "fotoalbum" waarin oude en nieuwe havengezichten en -interieurs met elkaar worden geconfronteerd. Te koop in Stadswinkel, Grote Markt (Stadhuis) Antwerpen.*)

LITTLE John,

Save the dome of the Dounreay nuclear reactor

In: TICCIH-Bulletin, 52 (2011, nr. 2), p. 1.

MENGEOT Chantal (dir.), SCHADRON Johanne (coörd.), e.v.a.

Charleroi 1911-2011

Charleroi, (Stad Charleroi – Ville de Charleroi) 2011. ISBN 978-2-87522-075-2 (*zie bespreking*).

(s) NULAND Sherwin B.

Artsen Een biografie van de geneeskunde

Ingebonden, 565 p., ISBN 90 414 0051

Anthos Amsterdam 1988

OOST Tony, VAN DE VOORDE Evy (eds.), DEBONNE Vincent, VAN ROYEN Harry, THIRON Jackie, HARTOCH Else, DE NIEL Paul, COOLS Stijn, DE RIDDER Sofie, VAN DEN BOSSCHE Jo, LINTERS Adriaan, NIJHOF Peter, ORY Anita, VIAENE Patrick, Post Factum.

In vuur en vlam ! Omgaan met baksteenerfgoed in Vlaanderen.

Baksteencongres 17-18 april 2009 in het Auditorium AMPCO/Flashlight te Boom. Antwerpen, (Provincie Antwerpen) 2011. (*Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde – Monografie 1*)

(s) PAPPAS Theon

Mathematical Scandals

Genaaid, 151 p., 1997 Wide World Publishing Tetra

ISBN 1 884550 10 X

(s) PATTON Phil

Bug The strange mutations of the world's most famous automobile

Genaaid, 255p., 2004 Da Capo Press

ISBN 0-306-81359-9, zie www.dacapopress.com

PAUWELS Dirk,

Hoofdgebouw van de mijn van Houthalen-Helchteren naar ontwerp van Joseph André.

In: M&L, jg. 30, nr. 4, binnenkrant.

(s) PAVLOV J.P.

De fysiologie van de spijsvertering

Acht colleges; een experimentele benadering

Genaaid, 227 p., 15 illustraties, 1997

ISBN90 75483 12 0

ROOBAERT Frank, CNOPS Corine, De Celismolen in Hoegaarden. Combinatie van herbestemming, restauratie & groene stroom.

In: Molenecho's, jg. 39, nr. 2, april-juni 2011, p. 70-80.

(s) ROTH Etienne ed

Euroanalysis VI

Reviews on analytical chemistry

1987, gebonden, 436 p.

Les éditions de physique Les Ulis

ROUSSELOT Cécile,

Le rôle du béton dans la construction et la typologie des châteaux d'eau

In: Les Nouvelles du Patrimoine, nr. 132, "BETON ET PATRIMOINE", p. 44-47.

SAINT Andrew, Architect and Engineer.

A study in sibling rivalry.

New Haven – London, (Yale University Press) 2001. ISBN 978-0-300-12443-9.

(s) SAUER Wilfrid (red)

Braunkohle und Umwelt

Eine Ausstellung im Lausitzer Bergbaumuseum Knappenrode

Förderverein Lausitzer Bergbaumuseum Knappenrode e.V.

E. Thälmann Strasse 8 D 02977 Hoyerswerda, Genaaid, 89p., 1999

(s) SEYEWETZ Jean

Les nouvelles méthodes d'analyse

L'emploi de la lumière de Wood dans les sciences, l'industrie, l'alimentation, la recherche des fraudes

250 o., genaaid, 1934, Librairie J.B. Baillière et fils Paris

SIRJACOBS Isabelle,

Le Centre, une région façonnée par l'industrie. Carnets du Patrimoine 82 .

Namur, (Institut du Patrimoine Wallon, IPW), 2011. ISBN 978-2-87522-061-5.

SNAET Joris,

Het Justitiepaleis van Brussel (1866-1883)

In: M&L, jg. 30 (2011) nr. 4, p. 8-68.

THOMAS Isabelle, VANNESTE Dominique,

Atlas van België, Wonen, Gent, (Academia Press) 2011.

Zie www.academiapress.be / ISBN 978-90-382-1512-9.

TÜRK Klaus,

Arbeiterkulpturen. Figuren aus dem Grohmann Museum an der Milwaukee School of Engineering.

Milwaukee (Grohmann Museum) 2009. Zie: www.bilder-der-arbeit.de

VANDE WALLE Werner,

Vaarklaar maken van D'n Bruinen

In: Tolerant-Nieuws – juni 2011.

(s) Van Hee R.

Cursus wetenschapsgeschiedenis

2004, genaaid, 164 p., Universiteit Antwerpen

VANDOMMELE Koen,

De geschiedenis van Eperon d'Or.

In: (tijdschrift) "Ten Mandere", herfst 2011 (Informatie: info@tenmandere.be of Dhr. R. Vanhaezebrouck: tel. 050/30.80.68).

VAN HOOYDONK Eric,

Van gedempte Zuiderdokken naar Kunstdokken Zuid

Antwerpen, (Pandora Uitgeverij) 2011.

VAN OORSCHOT Jan, Van Berekuij tot Evoluon,

Een monumentale gids door Eindhoven

Eindhoven, (Henri Van Abbe Stichting) s.d. *De beste wandelgids ooit samengesteld in Eindhoven, ideaal voor een goed inzicht in de industriële geschiedenis van de Nederlandse lichtstad, zie www.vanabbestichting.nl Verkrijgbaar in o.m. VVV-Eindhoven tegenover het station.*

(s) VANPAEMEL G.

Echo's van een wetenschappelijke revolutie

De mechanistische natuurwetenschap aan de Leuvense Artesfaculteit (1650-1797) Genaaid, 202 p., 1986

(s) VAN PELT Jan

Grenzeloze wetenschap

Dertig gesprekken met Vlamingen over wetenschappelijk onderzoek

Genaaid, 215 p., 1997, Garant

VANSTAEYEN Dominique,

Monument en mecenaat

In: FORUM-CONTACT Jg. 18 (2011), nr. 69, p. 5 ev.

VANSTEENE Daisy (ed.), HAOUDY Karima, JACQUEL Rubens e.a.,

Itinéraire de la Culture Industrielle ICI. Carnet d'exploration, Ontdekkingsgids, Discovery booklet

Un autre regard, d'autres perspectives sur une culture industrielle sans frontières. Een andere blik, een grensoverschrijdende industriële cultuur vanuit andere perspectieven. (...) Bois-du-Luc / La Louvière, (Ecomusée du Bois-du-Luc) 2011. ISBN 978-2-8052-0129-5 (zie *bespreking hieronder*) .

VANTOMME Floortje, VAN LEEUWEN Jacqueline e.a.,

Makelaardij in erfgoed. Praktijkkennis voor bruggebouwers

Brussel, (FARO / Tapis Plein) 2011.

Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België

Klasse der Wetenschappen 48, 173, ISBN 90 6569 375 0

VERHEYDEN Piet,

De Zoutkist, kunst of cultuur?

In: Sporen van conflicten in de binnenstad. OMD – Sint-Truiden 2011. Sint-Truiden, (Stadsbestuur) 2011, p. 33 ev.

VIAENE Patrick, **Slotconclusies**. In: OOST Tony, VAN DE VOORDE Evy (eds.), Post Factum. In vuur en vlam ! Omgaan met baksteenergoed in Vlaanderen. Baksteencongres 17-18 april 2009 in het Auditorium AMPCO/Flashlight te Boom. Antwerpen, (Provincie Antwerpen) 2011. (*Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde – Monografie 1*), p. 217-226.

VIAENE Patrick,

De la perception du patrimoine industriel.

Des ruines à la reconnaissance mondiale

In: VANSTEENE Daisy (ed.), HAOUDY Karima, e.a., Itinéraire de la Culture Industrielle ICI. Carnet d'exploration, Ontdekkingsgids (...) Bois-du-Luc / La Louvière, (Ecomusée du Bois-du-Luc) 2011, p. 42 e.v.

VIAENE Patrick,

Des temps difficiles pour SIWE en Flandre (Belgique)

In: Patrimoine de l'Industrie. Industrial Patrimony, nr. 25 (May 2011), p. 105-107.

VOLMERING André,

A découvrir à Genval. Le musée de l'Eau et de la Fontaine

In: Les échos du Tourisme. Wallonie. Nr. 60 (2011, 2) p. 6-7.

VOSSBECK Thomas, e.a.,

Struktur und Architektur. Das postindustrielle Kulturerbe Oberschlesiens

Potsdam / Katowice, (Deutsches Kulturforum Östliches Europa / Museum Slaskie) 2010. ISBN 978-3-936168-57-0. <Zie: www.europareportage.eu/ / www.kulturforum.info - Warm aanbevolen!>

WERELDWIJD WERKEN / WORKING WORLDWIDE

Six generations about work and life

Gent, (MIAT) 2010.

(s) WURZ Ad.

Dictionnaire de chimie pure et appliquée

gebonden, 1650 p.

verschillende delen en aanvullingen
rond 1900

(s) WURZ Otto Dr.

Papierherstellung nach neuzeitlichen Erkenntnissen

Gebonden, 296 p., 101 afbeeldingen, 1948

Ulrich Moser Verlag Graz Wien

BESPREKINGEN PUBLICATIES

De oogst van grensverleggende en vernieuwende uitgaven omtrent industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen is de laatste tijd –op uitzonderingen na- eerder mager te noemen. Maar geen nood: hierna volgen een aantal korte besprekingen over een aantal ons inziens zeer lezenswaardige, recente publicaties (vooral) uit Wallonië (en uit onze buurlanden). Er kan veel inspiratie uit opgedaan worden.

(s): betreft boeken uit de eigen Siwe-bibliotheek.

(s) ANGEL Solly,

The tale of the scale. An Odyssey of invention.

Oxford, (Oxford University Press 2004) 204 p. (28,00 \$).

De schrijver die als stadsplanoloog over weinig kennis betreffende mechanica beschikt, wou een visioen – een ultradunne personenweegschaal– realiseren. Zijn zoektocht loopt van Bangkok over California, Groningen (Philips), Murhardt (in Duitsland) naar New York en Tokio. Hij heeft contacten met ingenieurs, designers, productontwikkelaars, advocaten, ambtenaren en vele vrienden met als doel dit te verwezenlijken. De wegen van een uitvinder zijn ondoorgrondelijk maar taaie volharding is een onontbeerlijke eigenschap om alle obstakels te overwinnen. (K.H.)

BUTIL Patricia, CREMER Jean-Marie, DELPORTE Virginie, GAIER Claude, GEORGE Philippe, SOULLARD Eric, SUTTOR Marc, TOURNEUR Francis, Le savoir-faire wallon au fils du temps. Le bassin mosan, berceau de techniques de pointe

Les dossiers de l'IPW nr. 9. Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2010. ISBN 978-287522-050-9.

Deze publicatie brengt als één van de allereerste een quasi volledig beeld van de Maas als bakermat van beschaving, economie en cultuur. Ook het industrieel erfgoed van de Maasbekkens- en valleien (in het bijzonder op Belgisch grondgebied, dus van Hastière tot Wezet) komt aan bod. Uniek zijn o.i. vooral de bijdragen van V. DELPORTE over de « Waalse smederijen » in Zweden, van C. GAIER over de wapennijverheid in het Midden-Maasbekken, van Ph. GEORGE over de “orfèverie mosane” tussen Mons, Namen en Luik, van Eric SOULLARD over Rennequin Sualem en zijn “waterpompmachines” van Modave en Marly. Ook het afsluitend stuk van J.-M. CREMER en P. BUTIL “Van Cockerill tot het Viaduct van Millau” (o.m. over de Waalse ingenieurs als begenadigde bruggenbrouwers, sommige met mondiale bekendheid) heeft ons aangenaam verrast. Warm aanbevolen! Prijs: 20,00 €. Bestellingen en contact: publication@institutdupatrimoine.be P.V.)

(s) BAUDRIMONT Er.
Dictionnaire des altérations et falsifications des substances alimentaires, médicamenteuses et commerciales avec l'indication des moyens de les reconnaître

Sixième édition, 1882

Gebonden, 1.489 p., 310 afbeeldingen

Asselin et Houzeau Paris

Op het einde van de 19° eeuw was de situatie op het gebied van levensmiddelen, dranken, geneesmiddelen en van specerijen zo slecht dat de auteur beweert dat al deze producten vervalst waren. Uit de 1500 pagina's van dit indrukwekkend compilatiewerk blijkt dat inderdaad zeer veel vervalsingen werden vastgesteld o.m. door apothekers. Wanneer men de beperkte middelen waar men toen over beschikte, vergelijkt met het hedendaags instrumentarium dwingt de kunde van deze personen eerbied af.

Spijtig genoeg is de huidige situatie op bepaalde punten niet verbeterd (vervalsing van wijn door mengen van verschillende kwaliteiten) of integendeel slechter geworden (toevoegen van melamine aan melk en het gebruik van hormonen en antibiotica in de veeteelt). K.H.

(s) CASTELOT Jollivet,
La fabrication chimique de l'or Douai, (Eigen uitgave) 1928.

De auteur is er in geslaagd om door "catalytische werking chemisch goud te maken door sulfiden van arsenicum en antimoon, tellurium en tin te laten inwerken op zilver".

Dit verklaart de rijkdom van sommige SIWE-leden die dit boek zorgvuldig hebben gelezen! (K.H.)

CLYNCKEMAILLIE Olivier,
Savoir-faire... et faire savoir 1, 2 & 3. Comines (Musée de la Rubanerie Cominoise) 2010 & 2011.

We beseffen veel te weinig dat er aan de andere kant van de taalgrens ook interessante erfgoedpublicaties en -projecten gerealiseerd worden. Regelmatig bericht SIWE hierover, maar uiteraard betreft deze berichtgeving slechts een selectie van opvallende en lovenswaardige zaken. De hierboven vermelde reeks brochures behoort tot deze categorie.

Uitgever is het onvolprezen "Musée de la Rubanerie Cominoise" te Komen (Comines), dat ondergetekende voor het eerst bezocht in 1984, toen het museum nog ondergebracht was in een voormalige bioscoop, maar heden is ondergebracht in een industrieel gebouw. Contactadres rue des Arts 3 / 7780 Comines (Komen).

De erfgoedroutes "Savoir-faire ... et faire savoir" handelen over de veelzijdige kunstenaar Roger Coppe (aflevering 1), industriële esthetiek (afl. 2), en de pas uitgebrachte "Comines-Warneton et le 19° siècle" –omtrent kunstwerken in plaatselijke openbare gebouwen en collecties. Eveneens verdient een andere reeks van dezelfde uitgever, namelijk de reeks "Le petit journal", een bijzondere vermelding. "Le petit journal" van mei-september 2011, een bescheiden maar zeer degelijke "losbladige" uitgave (4 bladzijden), handelt over industriële geschiedenis en erfgoed van de textiel. Warm aanbevolen.

Contact en praktische info via museedelarubanerie.comines@yahoo.fr / tel.: 056-58.77.68 (P.V.)

DELAET Jean-LOUIS (ed.), TOMSIN Philippe, CAPRON Michel, DELPLANCK Thierry, LEFEBVRE Pascal, DURVAUX Gilles, LIERNEUX-GARNY André & Béatrice, LORANG Antoinette, VANDERHULST Guido, Acier wallon. Un héritage pour l'avenir? Des usines et des hommes nr. 3. S.I., PIWB (Patrimoine Industriel Wallonie-Bruxelles) 2011.
www.patrimoineindustriel.be / info@patrimoineindustriel.be .

Dit is de derde jaarlijkse periodiek van SIWE's "zustervereniging" Patrimoine Industriel Wallonie Bruxelles. Andermaal is het een bijzonder rijk gevulde publicatie geworden. Philippe TOMSIN bij de spits af met een historisch overzicht over metallurgie in Europa, gevolgd door Michel CAPRON, die een beeld schetst van de "sidérurgie aujourd'hui". Jammer dat de verbluffende foto's van wegwijnend metaalerfgoed niet gedateerd zijn. Deze opmerking geldt ook voor bepaalde foto's elders in deze "revue".

Daarna beschrijft Gilles DURVAUX verleden en heden van de legendarische "Forges de Clabecq", een grensverleggende bijdrage! Ook bijzonder en stuk voor stuk exclusief zijn de navolgende bijdragen van Thierry DELPLANCK (over de hoogovens Boël le La Louvière) met foto's van de sloop ervan (!), Pascal LEFEBVRE (over de metallurgie in het Maasbekken en Luik), André en Béatrice LIERNEUX-GARNY (over "metallurgisch erfgoed te Charleroi in gevaar"), Antoinette LORANG (over de stilgelegde staalgigant BELVAL in het Groothertogdom Luxemburg, heden oorden van nieuwe milieuvriendelijke bedrijven, onderwijs en cultuur. Ook de tekst van Guido VANDERHULST over metalurgisch erfgoed in de Brusselse regio levert nieuwe informatie. Een magistraal fotodossier rond deze bijzonder geslaagde publicatie af. Na elk artikel werden bibliografische referenties opgenomen, waarvan er vele voor SIWE onbekend blijken te zijn. Conclusie: zelfs met internet we weten niet goed waar en wie in Wallonië een lans breekt voor industrieel erfgoedbehoud en – waardering. We kunnen enkel afsluiten met: zeer warm aanbevolen! Kostprijs (zonder portkosten): 25,00 E. Zie digitale adressen onder de titel. (P.V.)

- (s) **DE MOOR Dirk,**
Het Brein van België. Belgen die de grenzen van wetenschap en techniek hebben verlegd.
Tielt, (Lannoo), 199 p., 2005.

Naast de ingenieurs (zie SIWE-publicatie "Ingenieurs en hun erfgoed" uit 2009) wordt hier een beknopt overzicht gegeven van de wetenschappelijke prestaties van België: van René Sualem (machine van Marly) over Paul Marie Ghuislain Otlet over Edward J. De Smedt (asfalt), Jules Bordet (Nobelprijswinnaar), Julius Nieuwland (synthetisch rubber) tot Corneille Heymans (Nobelprijswinnaar), Christine Van Broekhoven (genetisch onderzoek) en Robert Cailliau (World wide web). Al deze personen hebben bijgedragen tot de vooruitgang van wetenschap en techniek. Spijtig genoeg zijn de meesten te bescheiden om zich hierop te beroemen. Zie www.lannoo.com. Tip: te verkrijgen in de Standaard boekhandel aan 1 €. (K.H.)

- (s) **DYSON James,**
Against the odds, an autobiography
Orion Business Books, 1997, 295 p. ISBN 0-75281-383-8.

De uitvinder van de Dual Cyclone of de stofzuiger zonder stofzak beschrijft uitvoerig hoe hij zijn idee in werkelijkheid omzette tegen het scepticisme en het ongeloof van de bestaande merken. Optimisme en geloof in eigen kunnen heeft voor gezorgd dat deze nuttige uitvinding wereldwijd het best verkopend huishoudtoestel is, zelfs in Japan. (K.H.)

- FRAGNER Benjamin, ZIKMUND Jan,**
What we destroyed (ourselves). Taking stock of the vanishing industrial era / Ten years
Praag, (VCPD) 2009. ISBN 978-80-01-04387-5. zie www.industrialnistory.cz

Dit is één van de recente boeken over industrieel erfgoed, die mij het meest verheugden maar mij ook het meest pijn deden: aan de ene kant schetst het (schitterend) team van auteurs, aangevoerd door de onvermoeibare Benjamin Fagner, welk industrieel erfgoed tijdens de jongste jaren (in Praag en grote omgeving) gered werd (gebouwen, collecties...). Aan de andere kant (als waarschuwing aan de promotoren en beleidsverantwoordelijken) -in het tweede deel van het boek- tonen de auteurs een selectie van wat tijdens jongste tien jaar (jaartal per jaartal!) gesloopt en verschroot werd. Onvoorstelbaar en hallucinant! Door de val van het "ijzeren gordijn" en de toetreding van Tsjechië bij de EU bracht Europa wel "grote middelen" binnen om dingen te ondernemen op het vlak van industrieel erfgoedbehoud, maar tegelijk brak na 1990 een nooit geziene vernietigingslust vanwege diverse promotoren (en de medeplichtigheid van de overheid) los. De foto's in het boek van Fagner en Zikmund zijn

hartverscheurend: zij confronteren op een systematische manier de vroegere rijkdom (toen de heden gesloopte relicten er nog stonden, het moet gezegd soms in ruïneuze toestand) en de situatie vandaag: industrieel erfgoed ruimte vaak de plaats voor... casino's, hypermarkten, nieuwe trendy stadsparken, speculatieve braaklanden, enz. enz. Zeer warm aanbevolen (en niet voor al te gevoelige kijkers en lezers)! (P.V.)

- GOEMARE Eric (coörd.),**
Terres, pierres et feu en vallée mosane. L'exploration des ressources naturelles minérales de la commune d'Andenne : géologie, industries, cadre historique et patrimoines culturel et biologique
Brussel, Service Géologique de la Belgique 2010. ISBN 978-2-9600676-2-0

Dit is één der meest indrukwekkende (meer dan 500 pagina's) en verleidelijke (prachtig geïllustreerde) boeken over de steenontginning en -verwerking in de Maasvallei, vooral tussen Namen en Luik en in het bijzonder ANDENNE. Het eerste deel van het boek beschrijft in zeven hoofdstukjes de ontwikkeling van Andenne, van de prehistorische tijden tot vandaag. Daarop volgt "Calcaires et les dolomies" (over de ontginning van kalksteen en aanverwante steen). In de navolgende hoofdstukken komt telkens een cultuurhistorische benadering van één bepaald materiaal: aarde (voor aardewerk), kolen (voor de industrie), ijzer lood en zink, kunststoffen, water, biologisch erfgoed in en om industriegebieden.

- GOEMARE Eric (concept), CLESSE Bernard & Joseph, CNUDE Jean-Pierre e.a.,**
Ardoise et Coticule en Terre de Salm. Des pierres et des hommes. Les exploitations souterraines de la commune de Vielsalm : un patrimoine géologique, historique, culturel et biologique exceptionnel.
Collection Géosciences. Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique. Brussel, (Service Géologique de la Belgique) 2007. ISBN 978-2-9600676-1-3.

Geconcipieerd door dezelfde Eric Goemare van hierboven besproken publicatie: een monumentaal werk, in 2007 verschenen, voortreffelijk uitgegeven, voorzien van uniek illustratiemateriaal: deze studie over de leisteen-exploitatie en de verwerking tot slijpstenen (of bouw materiaal) in Vielsalm en omgeving. Ik schreef reeds in mijn tweedelig boek "Industriële archeologie in België", Gent – MIAT-1986) over deze industrietak, getoond in het kleine maar bijzonder boeiend museum "Musée du Coticule" te Vielsalm (geopend in 1980). Terloops: dit charmant museum bestaat nog steeds, heeft geen website maar wel een contact-emailadres: museeducoticule@skynet.be.

In het nu voorliggende boek (met 408 bladzijden) kan men zich ten volle rekenschap geven van het groot belang voor de plaatselijke Ardeense economie van deze steenextractie, verwerking en export naar vele landen, zelfs (en eigenlijk vooral) buiten Europa! Zeer veel is hiervan niet overgebleven, op een paar kleine ateliers in bedrijf na, verder hier en daar een onopvallende slijperij (al dan niet verprutst, pardon verbouwd tot vakantiewoning), diverse mijngangen of schachten. Dit mijngebied zonder begeleiding in situ bezoeken, is zeker niet zonder gevaar; u bent gewaarschuwd. Het voorliggend boek is een “magnum opus”, een basiswerk waaraan zowat alle deskundigen uit de sector historiek van de leisteexploitatie hebben meegewerkt. Conclusie: ook de lectuur van dit boek, voor 15 euro (!) aangekocht in L’Autre Rive te Liège/Luik, kunnen we warm aanbevelen. (P.V.)

INDUSTRIEKULTUR 2011, NUMMER 3

SIWE besprak reeds regelmatig bepaalde bijdragen uit dit Duitstalig tijdschrift. Jaargang 2011 nummer 3 is reeds het 56ste nummer. Het is representatief voor de diversiteit en laagdempelijkheid van deze periodiek. Hoofdthema is deze keer het “UNESCO-Werelderfgoed-potentieel van Duitsland”. Het onderwerp wordt kritisch benaderd, want naast voordelen zijn er ook soms negatieve gevolgen voor sites die tot de UNESCO-lijst van het werelderfgoed behoren. Uiteraard spitst de uitgave zich toe op kansmakende industriële monumenten zoals de scheepslift Henrichenburg te Waltrop, de “Speicherstadt” te Hamburg, Elektropolis Berlijn of pas op de presigieuze lijst geplaatste sites zoals de Schoenfabriek Fagus te Alfeld an der Leine. Deze editie (2011, nr. 3) heeft ook aandacht voor de vroeg 20ste eeuwse, Duitse scheepsliften (die quasi onbekend zijn), voor de Noorse trak van de ERIH-Route van de industriële cultuur. Verder een mooi artikel over een vroege cementfabriek Mercur AG in Jatznick, het havenerfgoed van Rostock en tenslotte mogelijke “Werelderfgoed-kandidaten” buiten Europa zoals het erfgoed van de Bagdadspoorlijn (Istanbul-Bagdad). Een uitgebreid in memoriam n.a.v. het heengaan van Arnold Lasotta (1947-2011), waarmee ondergetekende in 1991 samen een tentoonstelling “industriële erfgoed in België” op touw zette in het Textielmuseum in het Duitse Bocholt, is een treurige anticlimax. Nog andere overlijdensberichten getuigen van het heengaan van de actoren uit de pioniersgeneratie, die omstreeks 1970 een eerste elan gaven aan de industriële erfgoedbeweging. De rubrieken “Nieuws uit de regio’s” (binnen en buiten Duitsland) en “Boekbesprekingen” (waarvan we enkele titels overnamen in supra) ronden de publicatie af met glans. (P.V.)

MENGEOT Chantal (dir.), SCHADRON Johanne (coörd.), e.v.a. Charleroi 1911-2011 Charleroi, (Ville de Charleroi) 2011.

Dit 565 pagina’s dik boekwerk dient onder meer om de honderdste verjaardag te herdenken van de internationale “Tentoonstelling Charleroi 1911”. De tentoonstelling liep in 1911 tussen 29 april en 27 november. De zware nijverheid stond toen op haar hoogtepunt. Na de Eerste Wereldoorlog brak een totaal andere tijd aan. Het voortreffelijke boek, erg origineel qua inhoudelijk concept en in de verzorgde vormgeving, met veel uniek en nooit eerder gepubliceerd iconografisch materieel over de zware industrie (mijnbouw, glasproductie, metalurgie enz.), de beoefening van de wetenschappen, de bouw en inrichting van de tentoonstellingspaviljoenen, enz. is slechts één component van de uitgebreide viering – herdenking “Charleroi 1911-2011”. Op het programma “1911-2011” vestigde SIWE reeds de aandacht in vorige afleveringen van de Nieuwsbrief. Het is een programma, doorspekt van (terechte) fierheid over het verleden en voorzien van een begrijpelijke brok nostalgie, zeker nu het elan van de zware nijverheid (definitief?) voorbij is en nu Charleroi tracht te focussen op het aantrekken van bedrijven in de informatica-sector, het industrieel erfgoed-toerisme en de groene herinrichting van industrieel braakland en kanaaloevers... Ook dit komt aan bod in het boek! Het pas gerestaureerde spoorwegstation “Gare de Charleroi-Sud” en de verkeersarme herinrichting van het Stationsplein (en de Samberoevers tegenover het station) zijn in dat opzicht veel betekenisvol. (P.V.)

ISBN 978-2-87522-075-2. Kostprijs: 39,00 euro.

(s) MICHELS Mark (tekst), Martine SOILLE en Chris LUYTEN (foto’s), Leo FABRI (tekeningen), De tuin van de rector. De KULeuven à la carte Leuven, (Uitgeverij P) 2011. 168 p. ISBN 978-90-79433-87-2.

Dit prachtig geïllustreerd boek geeft een beknopt overzicht van de geschiedenis van de Universiteit en de invloed op het Leuven stadbeeld. In deel I wordt een wandeling door de stadscampus beschreven: hier vindt men de mooiste gebouwen. De vergeten musea worden onder de aandacht gebracht: in de kelders van het Erasmushuis (vroeger bijgenaamd “het Kremlin”) is er een verzameling van gipsen replica’s van Griekse en Romeinse beelden ten behoeve van de studenten kunstgeschiedenis; in het “Handelskot” is er een museum over psychologie (baron Michotte), maar niets herinnert aan de enige Belgische Nobelprijswinnaar Christian de Duve; in de Debériotstraat herinnert alleen een bord aan het verdwenen Kolenmuseum en in het Koningscollege is in een beperkte ruimte een klein gedeelte van 5.000 zoölogische objecten op een eigentijdse wijze opgesteld. Zelfs de verzamelingen van prof. Johan Billen, die besproken werden in de Campuskrant (‘coupes van Janet’, zie Campuskrant van

24/02/2010, insecten, zie Campuskranten van november 2009) krijgen aandacht. Een korte beschrijving van de farmaceutische verzameling (Van Evenstraat 4), die niet meer toegankelijk is, besluit als volgt: “Een idealistische professor inventariseert de collectie en stelt een catalogus samen”.

In deel II beschrijft men de Campus Arenberg, waar vooral het kasteel en het park de aandacht trekken. Het lot van een verzameling in Elektrotechniek beperkt zich tot één zinnetje: “In zijn vrije tijd probeert ingenieur Reekmans een collectie samen te stellen, die enkele topstukken bevat: de eerste cassettespeler van Philips, een inductielamp die al 10 jaar non-stop brandt,…” Het Thermotechnisch Instituut met zijn prachtige stoommachines en oude motoren is één (1) fotootje waard, terwijl het embryo van een collectie in het Landbouwinstituut zelfs niet opgemerkt wordt, evenmin als de verzameling “Elektriciteit” (met de originele toestellen, daterend van de oprichting van de “Ecoles spéciales”). Een robot en een “imposant” tandwielstelsel uit de mijn van Beringen staan buiten opgesteld tussen de nieuwe laboratoria. In het Geoinstituut is er een expositieruimte waar in prachtige houten vitrinekasten allerlei gesteenten, bodemprofielen en fossielen worden tentoongesteld, evenals het geraamte van een reuzenhert uit de ijstijd.

In deel III wordt de campus Gasthuisberg beschreven: vooral de architectonische prestaties worden belicht. Een beknopte bibliografie per aspect is nuttig voor degenen die meer willen weten over het behandelde onderwerp.

Spijtig genoeg bespreekt de auteur nauwelijks de “verzamelingen van onschatbare waarde” en zijn pleidooi voor “erfgoedbewaring en –ontsluiting” wordt niet onderbouwd (cfr interview in de Campuskrant van 30 maart 2011). Besluit: academisch Erfgoed heeft in Leuven nog geen volwaardige plaats gekregen. Zelfs het Histaruz wordt niet vermeld! (K.H.)

(s) **Transformation du phosphore et de l'arsenic.**
Annales de chimie analytique, Tome 5, n° 10, Parijs, 1900.

Ook deze ontdekking van Fittica, professor scheikunde aan de Marburg universiteit, werd zorgvuldig geheimgehouden door SIWE om niemand in de verleiding te brengen “rattengif” te maken. (K.H.)

VANSTEENE Daisy (ed.), HAOUDY Karima, JACQUEL Rubens e.a., Itinéraire de la Culture Industrielle ICI. Carnet d'exploration, Ontdekkingsgids, Discovery booklet
Un autre regard, d'autres perspectives sur une culture industrielle sans frontières. Een andere blik, een grensoverschrijdende industriële cultuur vanuit andere perspectieven. (...) Bois-du-Luc / La Louvière, (Ecomusée du Bois-du-Luc) 2011.

Dit is dan, om onze boekbesprekingen af te sluiten in schoonheid, o.i. de meest grensverleggende publicatie die in deze SIWE-Nieuwsbrief vermeld wordt. Letterlijk zelfs, want het is een uitnodiging om het industrieel en wetenschappelijk erfgoed van Nord – Pas-de-Calais (Frankrijk) en de industriebekkens van de Borinage tot en met Charleroi (Wallonië, België) in één beweging te overschouwen, te evalueren en ‘grensoverschrijdend’ te ontdekken. Naast de bovenvermelde auteurs, werkten deze personen en een vijftal auteurs uit Frankrijk “routes” uit waarbij honderden industriële relictten (en zelfs collecties academisch erfgoed) worden beschreven en gelokaliseerd op een bijhorende “ontdekkingskaart”. Daarnaast werden door een tiental andere auteurs “kaderteksten” geschreven. Ik voelde mij zeer vereerd om als SIWE-voorzitter en auteur van diverse publicaties over industrieel erfgoed in België (de eerste werd in 1986 uitgegeven door het MIAT te Gent) ook een kadertekst te mogen leveren voor deze publicatie, namelijk een tekst over de perceptie van het industrieel erfgoed en de ontwikkeling van de industriële archeologie vanaf 1970 tot op heden.

Deze met veel zorg en passie voor industrieel erfgoed gemaakte publicatie is het resultaat van veel inspiratie en zeker ook van veel “transpiratie”! Drie jaar lang waren nodig om tot het verbluffende resultaat te komen dat voorligt: het industrieel erfgoedboek en (belangrijk) de bijhorende wandel- en toerkaart (waarvan in totaal 100.000 exemplaren werden gedrukt, dus véél meer dan de oplage van het eigenlijke boek met een oplage van 1200 exemplaren). Deze publicatie, tijdens het weekeind van 24/25 september 2011 voorgesteld aan het groot publiek door middel van wandeltochten en zelfs een heuse sportieve “Raid” doorheen de mijnbekkens van Zuid-België en Noord-Frankrijk, was onmogelijk geweest zonder de zeer intensieve samenwerking tussen België en Frankrijk, waarbij de jonge historica en kunsthistorica Karima Haoudy (Conservator Ecomusée du Bois-du-Luc) en Daisy Vansteene (directeur Ecomusée du Bois-du-Luc) hun stempel van deskundigheid en grenzeloos enthousiasme drukten. Deze publicatie is er gekomen met de inzet van aanzienlijke financiële middelen, maar het geld is goed besteed en wat afgeleverd wordt is zonder enige overdrijving “historisch” en “een mijlpaal” in de vakliteratuur. Zeer warm aanbevolen.

ISBN 978-2-8052-0129-5. Prijs in de (betere) boekhandel of op bestelling: 18 euro (exclusief portkosten). Alle info: www.ici-itineraire.eu/ / www.ecomuseeboisduluc.be (P.V.)

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW ?

Door uw bijdrage (bedragen : zie onder) te storten op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw, Kluisdelle 12, 3010 Kessel-Lo (IBAN : BE 34 00 13 0881 0690 – BIC : GEBABEBB)

Lidmaatschapbijdrage 2011:

BELGIË

Sympathiserend lid : 20 €
Vereniging : 30 €
Steunend lid, bedrijf : 50 €

BUITENLAND

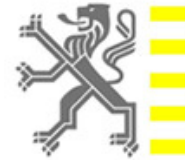
Sympathiserend lid : 30 €
Vereniging : 40 €
Steunend lid, bedrijf : 50 €

SIWE vzw is aangesloten bij

vzw Forum voor
ERFGOEDVERENIGINGEN

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en

N.V. Domein Ternesse S.A.

België-Belgique
P.B. - P.P.
BC 1680

Afritiekantoor: BIERBEEK
Erkenningsnr.: P209286

Afzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN